

Leto XVIII. Stev. 316

DIREKTOR BORBE: VELJKO VLABOVIČ
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK: IVAN SIBL
UREJA UREDNIŠKI ODBOR

List izhaja vsak dan razen petka - Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

BORBA

GLASILO ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

• LJUDSKA PRAVICA •
• USTANOVLJENA 1. OKTOBRA 1934 •
• MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO JE IZHAJALA KOT 14-DNEVNIK IN TEDNIK, OD OSVOBODITVE DO 1. JUL 1951 KOT DNEVNIK, NATO PA KOT TEDNIK •
• OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA KOT »BORBA« ZA SLOVENIJO

GENERALNI POLKOVNIK KOSTA NAGY:

ČUVAR SVOBODE IN MIRU

Naša socialistična domovina in njeni delovni ljudje vsako leto radostno pozdravijo svoj veliki praznik — Dan naše ljudske armade. Pot naša slanka in razvoja naše ljudske vojske je edinstvena: narodi Jugoslavije so jo skovali v boju za svojo svobodo in neodvisnost, naša vojska je dragocena pridobitev njihove revolucionarne borbe. Ko praznujemo dan naše vojske, praznujemo tisto veličastno revolucionarno pot, ki so jo prehodili naši narodi od dneva julijske nastaje 1941 do zmagovitega maja 1945.

Ko se je naša vojska borila za uresničitev velikega cilja plemenite borbe naših narodov, ki sta jih vodila in vzgojila junaška KPJ in tovariš Tito je premagala nepopisne težave in nevarnosti. Cela štiri leta se je noč in dan borila, v nešteti svojih in sovražnih ofenzivah ter protiofenzivah je premagovala nadčloveške napore ter s požrtvovalnostjo odstranjevala na videz nepremagljive težave in ovire, ko je z množičnim nastopom svojih borcev in voditeljev razbijala nemirnemu močnejše sile sovražnika ter njegovo najmodernejšo tehniko in orožje. Tako je kovala vojska revolucije jugoslovanskih narodov svojo veličastno zmago. Njen boj in njene zmage nad sovražnikom, zavestno žrtvovana žoljenja njenih borcev in polaki prelite krvi sinov in hčera naše dežele so omogočili, da smo izbojevali zgodovinsko politično zmago in zmagoslavni zaključek naše revolucije. Brez uspehov naše vojske, ki so napredni ljudje in napredne sile na svetu osakega izmed njih pozdravili s toplimi simpatijami in radostjo, se ne bi bile mogle uresničiti, okrepiti in razvijati velike politične zmage naše ljudske revolucije. Prvo zasedanje AVNOJ v Bihacu leta 1942 in drugo zgodovinsko zasedanje AVNOJ v Jajcu 29. novembra 1943, na katerem so bili položeni temelji naše ljudske države in zagotovljen zmagoviti konec ljudske revolucije, sta bila posledica pomembnih uspehov naše osvobodilne vojske v boju proti okupatorju in oboroženim enotam protirevolucionarne buržoazije naše dežele. Na drugi strani so zgodovinski sklepi drugega zasedanja močno vzpodbudili razvoj narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije (ustanavljanje novih brigad, divizij, korpusov in armij) ter boj drugih podjarmljenih narodov. Zgled revolucionarnega boja in uspehov narodov Jugoslavije je namreč pokazal na pot, ki naj bi jo ubrala osvobodilna gibanja podjarmljenih narodov.

Naša vojska, vzgojena na tradicijah naše zgodovine — uporu in boju proti tujim osvajalcem, tiraniji, krivičnosti in okrutnosti, ter na revolucionarnih tradicijah Komunistične partije Jugoslavije je ocepila v duše svojih borcev brezmejno mržnjo proti okupatorju, proti tujčevim hlapcem, narodnim izdajalcem in zločincem: svoje pripadnike je učila, kako se je treba neopogljivo boriti za resnico, pravico in svobodo. Zato je razumljivo, da so iz njenih vrst vznikli občudovanja vredni liki borcev, narodnih herojev, tisoči in tisoči znanih in neznanih junakov, izmed katerih so mnogi padli, ko so s svojim žoljenjem polagali temelje naše svobodne domovine in utirali pot k zmagi njenih velikih pridobitev — svobode in neodvisnosti dežele, bratstva in enotnosti naših narodov, ljudske oblasti in ljudske vojske.

Takšna vojska — po osem resnično ljudska in zvesta internacionalizmu — je torej lahko bila našim narodom najdržavnejša opora v težavnih letih našega popojnega razvoja, ko so bili primorani upreti se osem poskusom, da bi nam zankali s krojo izbojevanje pridobitve naše osvobodilne borbe in ljudske revolucije, zlasti pa, ko so leta 1948, prišle tako očitno do izraza hegemonistične težnje SZ proti naši deželi.

Svet dobro pozna naše stališče iz leta 1948. Slovarni sad tega našega stališča je naša svoboda in naš sedanji razvoj, naša demokracija in naša svobodna misel. Upreti se sovjetski hegemoniji, sovjetskim imperialističnim naklepom je pomnilo ne le obparovati našo deželo in narode suženjstva in iztreditve, marveč hkrati ohraniti tudi genialne misli Marxa in Lenina, ustvariti pogoje, da se njuna misel in duh v novih raz-

merah in novih oblikah pojavita v naši deželi o osem svojem ustvarjalnem sijaju.

Naša ljudska vojska je s tem, da je neomajno branila in čuvala velike pridobitve naše osvobodilne borbe in ljudske revolucije, moralno in politično enotna in čvrsta, preskrbljena s sodobnim tehničnim orožjem, omogočila državnemu in partijskemu vodstvu naše dežele in njenim narodom, da nemoteno razvijajo pridobitve svoje revolucije. Velike politične zmage naših narodov v graditvi socializma, delavsko samoupravljanje, razvijanje zadržništva na osnovi v različnih oblikah, poglobljanje in krepitev socialistične demokracije v organih ljudske oblasti in samoupravljanje jasno prikazujejo našo domovino kot deželo socializma, iz katere izžarevala resnica in svoboda.

Vsi naporji naših narodov in ose njihove težnje v graditvi nove družbe so namenjeni blaginji človeka, na torišču mednarodnih stikov pa sodelovanju med narodi na podlagi enakopravnosti, svobodnemu razvoju narodov, reševanju sveta pred grozotami nove vojne. Zato vsi, ki ljubijo mir in človeka, ljubijo tudi našo vojsko, ker je prežeta s takšnimi idejami, čvrsta opora naprednih sil sveta v boju za mir. Seveda je ne ljubijo tisti, ki vidijo v njej nepremagljivo oviro na poti k uveljavljanju svojih agresivnih in podjarmljevalnih naklepor. Njen sijaj je seveda trn v peti tudi italijanski iredenti. Posebno italijanska iredenta dobro čuti veliko moč naše

ljudske vojske, moč, izvirajočo iz ljudstva in odločnih Titovih besed »Tujeja nočemo — svojega ne damo«.

Sijajno potrdilo moči, odločnosti in pripravljenosti naših narodov, da se dosledno bore za svojo svobodo in neodvisnost ter za uporabo miroljubnih demokratičnih in ustvarjalnih načel v mednarodnih stikih, je prišlo zlasti do izraza v odločnem stališču naše države spričo angloameriškega sklepa o tržaškem oprasanju z dne 8. oktobra. Poskusu, da bi veliki osilili krivične sklepe mali deželi, in poskusu, da bi uzakonili takšno prakso v mednarodnih stikih, da bi uzakonili diktat velikih in neenakopravnost malih, opirajoč se na avtoriteto sile, so se naši narodi odločno uprli, zavedajoč se, da s tem ne izpolnjujejo samo svoje dolžnosti do svojih rojakov v coni A, marveč tudi svojo obveznost do naprednega in miroljubnega dela človeštva, svojo obveznost do načel marksistično-leninističnega nauka o stikih med narodi. Moč za tako odločno in neomajno stališče in nastop imajo naši narodi zato, ker se zavedajo, da se bore za pravico narodov in da jim v tem boju nudi močno oporo njihova močna in enotna vojska.

Moč, čvrstost in odločnost naše vojske na meji cone A je preprečila, da se načelo diktata velikih v tem primeru ni izpremenilo v prakso. S tem je bil seveda zadan hud udarec tistim načelom, ki so se jih držali tvorci sklepa z dne 8. oktobra.

Naša vojska je važen činitelj miru ne samo zato, ker je vzgojena v duhu brezmejne ljubezni do svobode in neodvisnosti svoje domovine in prežeta z naprednimi idejami in težnjami, ki so za miroljubni svet splošnega pomena, marveč tudi zato, ker je tudi tehnično močno razvita vojska, ki jo vodi strokovno izsolan kader in katere borci so izveščani, spretni, smeli vojaki, ki so se v pravem pomenu te besede v kratkem času mojstrsko priučili uporabljanju sodobno orožje moderne vojske. Letošnji veliki jesenski manevri so potrdili veliko vrednost naše vojske in našega vojaka. To dokazujejo tudi objektivna priznanja tujih opazovalcev, izmed katerih so bili mnogi nič manj kakor mi sami naravnost presenečeni nam tem, kako dobro znajo naši vojaki in naša vojska uporabljati sodobna bojna sredstva, zlasti pa nad tem, da smo to dosegli v tako kratkem času.

Med osemi priznanji pa je za nas najdragocenejše priznanje našega ljubljenelega orhojnega komandanta tovariša Tita. Ko je Tito opazoval poleg manevrov, je na njegovem obrazu često zaigral smehljaj zadovoljstva, izraz njegovega obraza in oči je znal očasih povedati več, kakor so povedale njegove besede. Nas, njegove vojake in oficirje, navdaja to z radostjo in ponosom. Veliko je njegovo priznanje, ki nam ga je izrekel ob zaključke velikih manevrov, ko je med drugim dejal:

Nadaljevanje na 2. strani

NAŠA ARMADA IMA VELIKO MIROLJUBNO VLOGO NA SVETU

je izjavil maršal Tito uredniku lista „Narodna Armija“

Vrhovni komandant Tito z generalnim polkovnikom Pekom Dapčevićem na letošnjih manevrih

Vrhovni komandant JLA maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito je sprejel na Brdu pri Kranju glavnega urednika časnika »Narodna armija« polkovnika Mirka Kalezića in mu ob Dnevu armade odgovoril na nekatera vprašanja.

Prvo vprašanje glavnega urednika »Narodne armije« se je glasilo:

»Tovariš Maršal, v čem je notranji in mednarodni pomen naše politike močne vojske?«

»Če vas prav razumem, bi radi vedeli, zakaj si prizadevamo, da bi bila naša vojska čim močnejša, da bi jo čim bolj oborožili in v čem je njen perspektivni razvoj?«

Predvsem je z našega notranjega, nacionalnega gledišča njen pomen v tem, da smo po končanem oboroženem delu naše revolucije že po izkušnjah iz zgodovine vedeli, da ni moč ohraniti nobene pridobitve revolucije, če ni oborožene sile, ki bi to revolucijo čuvala. Kakor je bilo v minulosti, tako velja to tudi zdaj in tako bo še dolgo. Naš boj je bil krvav in mi smo v njem premagali notranje nasprotnike sedanjega sistema, ki so bili okupatorjevi sodelavci. Seveda smo se zavedali, da jih nismo dokončno potolkli in naloga naše vojske je bila predvsem v tem, da zagotovimo nemoten povojni razvoj novega, socialističnega družbenega reda v naši deželi. Zato nam je potrebna močna vojska.

To nam je bilo tem lažje, ker je naša vojska zrasla iz revolu-

cije, od spodaj, iz ljudstva. Ljudstvo pa je samo želelo imeti močno vojsko, da bi ohranilo tisto, za kar se je borilo in da bi se lahko razvijalo v miru pred slehernim poskusom, da bi ga od zunaj ali od znotraj ogrozili. Zato ima njen značaj ljudske vojske prvenstven pomen, kadar gre za naše notranje razmere: naša vojska ni nekaj, kar bi bilo izven ljudstva. Naša vojska ni samo instrument, skovan zaradi specifičnih nalog, čeprav imamo tudi takšne naloge, marveč je sestavni del naše narodne skupnosti, ki živi ne samo vojaško življenje, marveč tudi življenje našega splošnega sedanjega družbenega razvoja. Pripadniki naše vojske, kakor vsi naši državljani, žive politično, se razvijajo in imajo vse možnosti za politični kulturni in vsak drug razvoj. Pripadniki naše vojske niso ločen del ljudstva, ki bi bil iz teh ali onih razlogov za karkoli prikrajšan. Ne! Pripadniki vojske, kakor tudi vsi ostali državljani naše države, morajo biti natančno poučeni o našem vsakdanjem življenju in poznati morajo naš celotni razvoj. Zato je potrebna in važna politična izobrazba pripadnikov naše vojske, zato je važno notranje politično življenje vojske. Če imajo namreč njeni člani pravilne nazore o našem notranjem življenju in dogajanju, lahko ne le kot celota, marveč tudi posamezno delujejo kot zavestni činitelj za ohranitev našega notranjega življenja in omogočajo miren razvoj našega socialističnega reda. V tem je velikanski pomen naše vojske za naš notranji razvoj.

ČEPRAV JE OBOROŽENA SILA, IMA NAŠA VOJSKA NA SVETU MIROLJUBNO VLOGO

V vseh časih so ljudje upostavljali vojske in oborožene sile iz dveh razlogov. Zaradi obrambe in osvajanja. Naša vojska je imela že od začetka upravičenost do obstoja v svoji vlogi čuvarja pridobitev naše ljudske revolucije: njena vloga je bila že od začetka usmerjena predvsem na izgon okupatorjev in na iztreljenje domačih kvizlingov, potem pa na čuvanje tistega, kar smo si priborili. Kot oborožen činitelj socialistične dežele je prav v svojem značaju čuvarja, čeprav je oborožena sila imela na svetu v določenem smislu tudi veliko miroljubno vlogo. Po tem se razlikuje od vseh drugih vojsk, kar jih je na svetu. Mi smo namreč kovali vojsko in jo zdaj izpopolnjujemo z edinim ciljem, da ohranimo mir, da ubranimo svojo deželo in zaščitimo njene koristi, nikakor pa ne, da bi osvajali tuje

dežele. Tudi njen mednarodni pomen je prav v tej velikanski vlogi vojske, ki nikogar ne ogroža in ki lahko s svojim obstojem samo prispeva k stabilnosti in utrditvi miru.

Mi imamo zdaj tudi sporazum z Grčijo in Turčijo. Podobne sporazume je svet navadno zmeraj razumel kot element ne le obrambe, marveč tudi možnega napada. Pri nas ta druga oblika nikakor ne pride v poštev. Pri nas gre zgolj za obrambo in vloga naše vojske v tem prijateljskem sporazumu ima edino obrambni značaj.

Tudi zdaj, v zvezi s Trstom, v trenutku, ko so bile ogrožene naše življenjske koristi, je Jugoslovanska armada nastopila kot činitelj obrambe teh koristi, kot činitelj obrambe miru. Brž ko pa se je pokazalo, da je minila nevarnost, se ta vojska umika in odhaja v vojašnice. Svojo nalogo je trenutno izpolnila, to pa ji je bilo lahko, ker je uživala nedejstvo podporo vsega našega ljudstva. Njena moč je v tem, da ni sama: v njej je utelešeno vse naše ljudstvo, v katerem je vsak, kdor je sposoben nositi puško, pripravljen stopiti na mesto tistega, ki bi padel, ki bi dal svoje življenje za našo domovino.

Glejte, v tem bi bil v glavnem nacionalni mednarodni pomen naše politike močne vojske.

Vprašanje: Značaj naše vojske je pogojno vezan na socialističen značaj naše dežele; ali in v kakšnih oblikah naj se zrcali v življenju vojske boj za socialistične družbene odnose v deželi?

Odgovor: O tem sem nekaj povedal že v odgovoru na vaše prvo vprašanje. Rad pa bi povedal še nekaj besed.

Naša vojska je takšna, kakršna je, prav zato, ker je socialistična, to pa pomeni, da je vojska novega tipa, vojska novega sistema. In ker je vojska novega in ne starega sistema, je najbolj bistveno, da se njeni pripadniki zmeraj zavedajo svojih nalog in svoje vloge kot člani te vojske, da se zavedajo, da niso nekaj izven ljudstva, marveč da so, čeprav poseben instrument obrambe dežele, vendarle sestavni del te dežele, del, ki se zaveda njene stvarnosti, ki se zaveda, kaj se v njej dogaja. To je pravzaprav tisto, kar mora vedeti vsak državljani naše dežele.

PRIPADNIKI VOJSKE SE MORAJO ZAVEDATI SVOJE ZGODOVINSKE VLOGE

Naša vojska je pravzaprav šola za poglobljanje socialistične (Nadaljevanje na 3. strani)

Naša armada je najbudnejši čuvar naše neodvisnosti

V novi uredbi naj bo vloga kmetijskega združništva jasno opredeljena

S plenuma Zadrzne zveze FLRJ

Beograd, 21. dec. Včeraj je bil v Beogradu plenum upravnega odbora Glavne zadrzne zveze Jugoslavije, ki so se ga udeležili številni zadrzni delavci iz vse države. Osnutek uredbe o kmetijskem združništvu je bil poglavito vprašanje, o katerem so na plenumu razpravljali.

Na tem, pa tudi na nedavnih republiških plenemih in zadrznih konferencah so kritizirali

Pismo Moše Pijade rudarjem Kreke

Vaše povabilo naj vas obiščem na proslavi dneva rudarjev BiH, mi je zelo drago. Mnogo spominov me veže na stavko rudarjev v Kreki leta 1920 in na borbo, da bi preprečili ustrelitev Jure Keroševića, ki je bil obsojen na smrt. Bil sem tudi dober tovariš Uča - Mitra Trifunovića, katerega se tudi sedaj zelo rad spominjam.

Zaradi tega morate razumeti, kako vesel bi bil, če bi se lahko udeležil vaše proslave. Toda delo v zvezi s pripravami na zasedanje Zvezne ljudske skupščine, ki ga nikakor ne morem opustiti, mi ne dovoljuje, da bi se odzval vašemu tovariškemu povabilu. Zelo žal mi je, vendar ni drugega izhoda.

Zato vam po tej poti iz vsega srca čestitam k prazniku z željo, da bi nenehoma uspeval vaš kolektiv starega rudnika, ki ima za seboj tako slavno zgodovino in stare tradicije.

Naj žive husinski rudarji!

Vaš

Moša Pijade

osnutek uredbe o kmetijskem združništvu, vendar pa tudi tokrat ni bila kritika tako ostrakot poprej, bržkone zato, ker so imeli več časa za proučevanje osnutka, in ker so smernice nove uredbe z dosedanjim razpravo postale mnogo bolj jasne.

Zadrzni delavci so večidel poudarjali, da temeljne določbe osnutka nove uredbe v celoti zagotavljajo prilagoditev kmetijskega združništva novemu gospodarskemu sistemu, da pa so v tem oziru še nekatere nejasne formulacije.

Po pripombah večine udeležencev, naj bi bile vloga in naloge kmetijskih zadrug kot organizatorja napredka kmetijske proizvodnje bolj jasno opredeljene v osnutku nove uredbe, to pa je ena izmed poglavitnih pomanjkljivosti. Poudarili so, da je treba več govoriti o tem, s kakšnimi dejavnostmi naj bi se zadruga ukvarjala, ne oziraje se pri tem, ali je določena dejavnost rentabilna, kar je tudi sicer v osnutku poudarjeno.

O položaju zadrzne zveze pomenijo in o tem, kako naj bi v zadrugi z njim razpolagali, so

Gospodarski center OZN v Satorniji so začeli graditi

Demonstracijski center OZN v Zgornji Jasenici - v vaseh Jarmanovci, Gornja in Spodnja Satornija - so že začeli graditi. Gmotna sredstva so si zagotovili s prvo pomočjo OZN v znesku sto tisoč dolarjev in s kreditom Zveznega izvršnega sveta v znesku 35 milijonov din.

Zadruga za elektrifikacijo bo sezidala več poslopj, v katerih bodo opravljene naprave, potrebne za elektrifikacijo kmetijskih del. Med drugim bodo sezidali hlev za okrog 30 krav. Vse delo bodo opravljali na električni pogon. Tudi molži bodo z električnimi napravami. Mleko bodo shranili v posebne steklenice in ga poslali bolnišnicam ter drugim zdravstvenim ustanovam. V bližini hleva bodo zgradili električno sušilnico za pripravo krme.

Kmalu bodo dogradili zadrzni dom v Jarmanovcih, ki je že pod streho. V njem bodo moderne naprave za mlekarstvo, konserviranje in sušenje sadja. V Satorniji, ki je znana po svojih vinogradih, bodo zgradili klet, v katero bodo lahko spravili okrog sto vagonov grozdja. V njej bodo moderne naprave na električni pogon, s katerimi bodo grozdje predelovali v alkoholne pijače. Razen tega bodo postavili tudi kotošnjak in svinjak ter druga gospodarska poslopja. Posebno pomembna pa bo institut za elektrifikacijo vasi in kmetijskih del.

Kmetovalci iz Gornje Jasenice se zelo zanimajo za graditev tega demonstracijskega centra, ki jim bo pomagal pri zboljšanju kmetijstva, živinoreje in sadjarstva. M. Kufundžić

Drobna zadeva z globljimi koreninami

Sindikati trgovskih uslužbencev proti ogovarjanju potrošnikov v trgovinah z »gospodom« in »gospo«

Centralni odbor sindikata trgovskih uslužbencev Jugoslavije je poslal vsem delavcem in uslužbencem v trgovini resolucijo, s katero jih poziva, naj na svojih delovnih mestih odpravijo ogovarjanje potrošnikov z »gospodom« oziroma »gospo«.

Resolucija se glasi: »Centralni odbor sindikata trgovskih uslužbencev Jugoslavije je na predlog beogradske organizacije na svoji seji razpravljala med drugim tudi o ogovarjanju potrošnikov ter o odnosih med trgovskimi uslužbenci. Ob tej priložnosti je ugotovil, da velike poslovne uspehe kviri dejstvo, da se trgovinski uslužbenci v svojem poslovanju še niso znebili nekaterih starih navad in pojmovanj. Med te stare navade sodi med drugim tudi malo-meščansko ogovarjanje izumrle in pri nas razlašene »gospode«. Del delavcev in uslužbencev se še zmerom oklepa in potencira tako v medsebojnih odnosih kot v odnosih do potrošnikov ogovarjanje z »gospodom« in »gospo«. Pri nekaterih se to kaže v odporu proti slehernemu drugemu ogovarjanju. To so večidel osebe, ki nečejo razumeti, da ne bo nikdar več starih odnosov. Ob vsaki priložnosti podarjajo, da so »gospoda« in »gospo« prizadevajo, da bi bil še nekdo z njimi, da bi še nekdo ljubil ta naziv. To opravičujejo s tem, da ni mogoče vse vprek ogovarjati s »tovariš« in »tovarišica«, da je ogovarjanje z »gospodom« kulturnejše itd. Toda s takšno politiko skušajo zavreti razvoj družbenih odnosov pri nas ali le-te vsaj prikriti.

Pri drugih, ki nimajo nobenih stikov z »gospodarjenjem« in ki so vselej živeli od svojega dela, se je udomačilo ogovarjanje z »gospo« in »gospo«. Marsikdo izmed njih ne razume, kaj pomeni to ogovarjanje. Z željo, da bi izpričali svojo poslovno sposobnost, so postali tako hlapčevski, da gredo še dalje in dodajajo izrazom »gospo« oziroma »gospo« še okraske: »klanjam se, milostljiva«, »poljubljam roko«, »sluga pokornc« itd.

Imamo pa tudi takšne ljudi, ki se zavadejo, da ogovarjanje z »gospo« in »gospo« ni umestno. Vedo namreč, da ti izrazi kažejo povsem drugačen smisel odnosov med ljudmi od tistih, po katerih dandanes težimo. Le-ti se splošno izmikajo takšnemu ogovarjanju, češ da se bore za potrošnika.

Trgovinski uslužbenci popolnoma utemeljeno hranijo te stare odnose. Blago prodajo potrošnikom, načela socialistične družbe, njen smoter in njene težnje pa ne smejo in ne morejo prodati nikomur ob nobenih pogo-

jih. Biti morajo ponosni na svoje pridobljene pravice, uslužni in kulturni, ne pa hlapčevski.

Zategadelj poziva Centralni odbor vse člane sindikata in vse delavce socialistične trgovine, ki opravljajo častno in odgovorno nalogo blagovnega prometa, da

odslej ne bodo v naših podjetjih, ustanovah, trgovinah in na vseh delovnih mestih nikogar ogovarjali drugače kot - tovariš in tovarišica. Sleherni drugi naziv je ne glede na poklic, spol in starost tuj naziv in nesvojestven delovnim ljudem

DNEVNA KRONIKA

Storski železarji so se spet postavili

Ljubljana, 21. decembra. Delavci železarne Store so dosegli te dni dve veliki delovni zmagi. Livarna je 29. novembra izpolnila proizvodni plan, kmalu zatem pa so učenci kovinarske šole dogradili malo kupolno peč, ki je že začela obratovati. Na njej bodo učenci proučevali vse faze proizvodnega procesa. Razen tega pa bodo iz nje dobivali takšno železo, iz katerega bodo lahko izdelovali komplicirane dele strojev. B. Dj.

Naši geologi v Indiji

Zagreb, 21. decembra. - Šest strokovnjakov geološke službe LR Hrvatske in Slovenije se že dalj časa mudi v Indiji, kjer iščejo pitno vodo v krajih, kjer le-te primanjkuje.

Delegacija libanonskih socialistov v Zagrebu

Zagreb, 21. decembra. Člani delegacije libanonske socialistične stranke, ki so sinoči prispeli v Zagreb, so si danes dopoldne ogledali tovarno »Prvomajska«. Zatem pa so se udeležili sestanka, ki je bil njim na čast prirejen v mestnem komiteju Zvezne komunistov. Gosti bodo ued

svojim tri dni trajajočim obiskom v Zagrebu obiskali tudi tovarno »Rade Končar« in nekatere kulturne ustanove v Zagrebu.

Dedijerova knjiga o Titu v japonščini

Tokio, 21. dec. Danes so v Tokiju dali v prodajo biografijo o tovarišu Titu, ki jo je napisal Vladimir Dedijer. To je po vojni hkrati prvi prevod nekoga jugoslovanskega dela v japonščino.

Sneg v Makedoniji

Skoplje, 21. dec. Danes je začelo snežiti po vsej Makedoniji. V ohridskem, pilepskem in debarskem okraju je davi do 7. ure zapadlo 14 do 16 cm snega, drugod pa od 2 do 7 cm. Se vedno sneži.

Kmetijski strokovnjaki sodijo, da bo sneg zelo ugodno vplival na jesenske posevke, ki že več tednov niso imeli dovolj vlage.

Ustaški zločinec pred sodiščem

Osljeek, 21. decembra. Pred okrožnim sodiščem v Osljeju je bila zaključena obravnava proti 42-letnemu ustaškemu zlikovcu Nedeljku Artukoviću, nekdanju zloglasnega ustaškega notranjega »ministra« Andriju Artukoviću. Nedeljko Artuković, ki je kot orož-

prav tako mnogo razpravljali na tem plenumu. Spriču nekaterih nejasnosti v osnutku so nekateri zadržugarji napačnega mnenja, češ da se bo zadržno premoženje s silo zakona spremenilo v obče družbeno, kar je povsem neutemeljeno. Do podobnih zaključkov so prišli tudi med razpravo o razmerju med zadrznim in osebnim premoženjem zadrznika.

Na plenumu so zlasti kritizirali tisti del osnutka uredbe, ki predvideva tri stopnje razvoja zadrug. Pripomnili so, naj osnutek postavi samo temeljna načela razvoja zadrug, predvidene stopnje razvoja pa naj v celoti opusti.

Cepprav udeleženci na tem plenumu večidel soglašajo, naj bi kmečke delovne zadrug organizirale proizvodnjo po načelih gospodarskega podjetja, je večina

govornikov ostreje kritizirala odločbo, ki kaže, razglasa kmečke delovne zadrug za podjetja. - Razprava o osnutku uredbe o kmetijskih zadrugah je bila danes dopoldne končana.

25 LET RAFINERIJ NAFTE V SISKU

Sisak, 21. dec. - Letos mineva 25 let, odkar je začela obratovati rafinerija nafte v Sisku. Rafinerija je bila last angleško-nizozemskega koncerna Shell ter je bila sprva precej majhna in nezadostno opremljena.

Povečali so jo šele leta 1931, ko so nabavili vrsto novih naprav in dogradili vse potrebne delavnice. Tik pred vojno je znašala zmogljivost rafinerije 270 ton dnevno, vendar ni bila nikdar docela izkoriščena.

Rafinerija je takrat namerala začeti pridobivanje asfaltne nafte, pridobivala pa je motorni bencin in razne vrste olj. Med vojno je rafinerija predelovala nafto, vendar je bila njena zmogljivost zelo nizka. Po bombardiranju na pomlad 1944 pa je prenehala obratovati.

Po osvoboditvi se je kolektiv z veliko požrtvovalnostjo posrečilo že 1948 rafinerijo obnoviti in 1949 je rafinerija predelala okrog 10 tisoč ton, v naslednjih letih pa povečala pre-

UKAZ PREDSEDNIKA REPUBLIKE Napredovanja in odlikovanja v JLA

Beograd, 21. dec. Predsednik Federativne ljudske republike Jugoslavije je izdal ukaz, s katerim so odlikovani z redom vojne zastave za hrabrost, požrtvovalnost in sposobnost v poveljevanju višjim enotam med narodnosvobodilno vojno ter za zasluge pri graditvi, utrjevanju in usposabljanju jugoslovanske ljudske armade med vojno:

generalni polkovnik **Kosta Nagy**, generalni podpolkovniki: **Otar Kreačić, Vlado Janić, Pavle Jakšić, Veljko Kovačević, Danilo Lekić, Ljubo Vučković, Radovan Vukanović, Savo Burić, Djok Jovanović, Milutin Morača, Ivan Rukavina, Boško Šiljegović, Vojo Todorović**; viceadmiral: **Mate Jerković**; generalni majorji: **Josip Anatolović, Ante Banina, Petar Brajović, Franjo Herljević, Nikola Karanović, Petar Kleut, Pero Kosorić, Radojica Nenezić, Marko Peričin, Rudi Petrovar, Dragoljub Petrović, Milan Pavlović, Djuraj Predojević, Ratko Sofijanić, Dimitrije Vojvodić, Miloš Zekić**; polkovniki: **Nikola Kajić, Savo Kesar, Frane Kočevar, Dušan Pekić**.

Za hrabrost, sposobnost v poveljevanju, delo pri uresničitvi bratstva in enotnosti med našimi narodi, zasluge za narod med narodnosvobodilno vojno, zasluge

v graditvi in krepitvi Jugoslovanske ljudske armade in posebne uspehe v poveljevanju vojaških enot, krepitvi in usposabljanju le-teh za obrambo neodvisnosti naše države pa je bilo odlikovanih še kakih 3000 vojakov, podoficerjev in oficirjev ter vojaških uslužbencev JLA.

Beograd, 21. dec. - Z ukazom predsednika Federativne ljudske republike Jugoslavije z dne 22. decembra 1953 so napredovali v čin generalnega podpolkovnika generalni majorji: **Blažo Janković, Radojica Jovanović in Božidar Kraut**.

V čin generalnega majorja so napredovali polkovniki: **Dragomir Benčić, Rade Bulat, Djoko Ivanović, Petar Matić in Bojan Polak**.

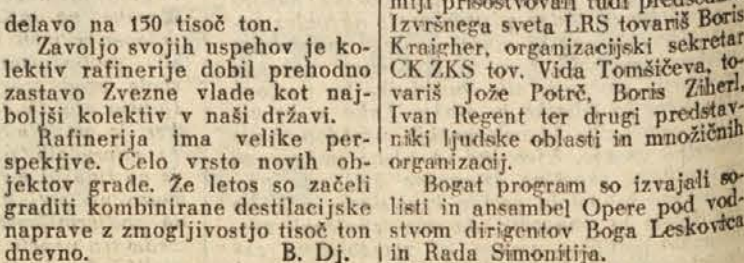
V čin generalnega sanitetnega majorja so napredovali sanitetni polkovnik dr. **Andrija Deak**, v čin kontraadmirala pa kapetan bojne ladje **Ljubo Truta**.

Akademija ob »Dnevu armade« in ljubljanski Operi

Ljubljana, 21. dec.

Danes je bila v ljubljanski Operi slavnostna akademija v čast 11-letnice ustanovitve Jugoslovanske ljudske armade. Poleg predstavnikov Armade so akademiji prisostvovali tudi predsednik Izvršnega sveta LRS tovariš Boris Kraigher, organizacijski sekretar CK ZKS tov. Vida Tomšičeva, tovariš Jože Potrč, Boris Žihari, Ivan Regent ter drugi predstavniki ljudske oblasti in množičnih organizacij.

Bogat program so izvajali solisti in ansambel Opere pod vodstvom dirigentov Boga Leskovića in Rada Simončiča.

Topničarji so pripravljani

ČUVAR MIRU IN SVOBODE

(Nadaljevanje s 1. strani)

»Naša vojska je postala moderna, nepremagljiva vojska socialistične dežele. Tovariši, ko sem gledal naše ljudi - rad pa vidim tisto, kar je v vojski glavno, ljudi, borce - ko sem gledal naše borce, podoficerje in oficirje po vseh naporih, ki so jih morali premagovati, kako resno in z vso energijo ne glede na utrujenost hočejo pokazati, kaj znajo, in žrtvovati vse, postane človeku lahko ob misli na našo prihodnost. Naši narodi so lahko srečni in ponosni, da smo skovali takšno vojsko, kakršno zdaj imajo. Njihova prihodnost je zagotovljena, njihov mirni razvoj je zagotovljen. Mi smo skovali močan instrument naše neodvisnosti in mirnega razvoja. Mi nikogar ne ogrozamo, toda skovali smo že instrument, ki bo sposoben dati slehernemu takšen odgovor, kakršnega zasluži, če bi posegel po našem mirnem življenju, po naši prekrasni deželi, ker hočemo ustvariti našim ljudem lepšo in srečnejšo prihodnost.«

Letošnji veliki jesenski manevri so sijajno potrdili tudi nezlomljivo enotnost naših narodov in njihove vojske. V nešteti primerih je ljudstvo pokazalo, kako cenijo in ljubijo svojo ljudsko vojsko in kako čuti z njo. To je prišlo močno do izraza tudi na manevrih, v zvezi z 8. oktobrom in na politoih v Ljudsko skupščino, na katerih je vojska stoodstotno glasovala za najbolj zaslužne sinove naših narodov.

»Ljudstvo in vojska - mi smo enot« Za vojsko vse damo« tako so se glasila gesla, s katerimi je ljudstvo pozdravljalo naše enote, ko so razmere zahtevale, da so zasedle položaje na obmejnem področju. S svetlim, nešteti darili in solzami radosti je ljudstvo pozdravljalo svoje enote in storilo vse, da bi jim olajšalo življenje na položaju. V osm. v sleherni besedi in dejanju, je bilo čuti toplotno dušo našega ljudstva,

njegovo pripravljenost in odločnost, da, če bi bilo treba, nastopi z ramo ob rami s svojimi vojniki in pade za svojo svobodo, svojo neodvisnost, srečo in bodočnost svoje socialistične domovine.

Kakor vse dosedanje, tako tudi do najstjo obletnico naše ljudske vojske praznujemo z velikimi političnimi in moralnimi zmagami naše dežele. Srečni in ponosni smo da nas v naporih za naš mir, za našo svobodo, neodvisnost in socialistično graditev vodita Zveza komunistov Jugoslavije in tovariš Tito - kovača našega življenja in prihodnosti.

Mi, pripadniki vojske, kakor tudi vsa naša dežela, smo za svoje zmage v vojni in vse povojne uspehe v socialistični graditvi in krepitvi armade predosem hvaležni Zvezi komunistov Jugoslavije in našemu ljubljenu maršalu tovarišu Titu. Sedanje sile in moč naše vojske, njena moralna in politična enotnost, njena pripravljenost in odločnost v obrambi pravice naših narodov, so plod vzgoje našega vrhunskega komandanta tovariša Tita. S svojo žiljenjsko potjo, z bojem in dejanjem na čelu svojih narodov in ZKJ nam je pokazal, kako je treba delati in boriti se za človeka, za srečo in radost svoje domovine, za mir in zmago napredka. Z nešteti primeri os nega junaštva o vojni je tovariš Tito kot vrhovni komandant pokazal svojim oficirjem in vojakom, kakšen badi človek-vojak, ki odano ljubi svojo domovino, njeno neodvisnost in svobodo. Tovariš Tito je v dušo naše vojske pretil vse čudovite lastnosti svojega velikega duha, hrabrost, požrtvovalnost, tovarištvo, skromnost, pogum, smelost in ponos, odločnost - vse tiste čudovite lastnosti, ki krasi resničnega borca za srečo človeka. Takšna vojska je utelešenje Titovega duha, Titov duh pa je nepremagljivo, ker žive v njem večne težnje človeka po sreči in napredku.

Naša vojska je sestavni del naše ljudske skupnosti

Odgovori Vrhovnega komandanta JLA na vprašanja urednika »Narodne armije«

(Nadaljevanje s 1. strani)

zavesti naših državljanov, šola, ki je po mojem mnenju ena najvažnejših. Naši državljanji morajo v njej dobiti ne le znanje o vojaški stroki in ravnanju z vojno tehniko, marveč morajo prav tako spoznati tudi našo stvarnost, da bodo vedeli, zakaj služijo v tej vojski in kaj morajo braniti: nekaj postranskega ali daljnosežnega, kar je ne le vprašanje naše dežele, marveč tudi vprašanje nadaljnjega družbenega razvoja sploh. Pripadniki naše vojske se morajo zavedati svoje zgodovinske revolucionarne vloge. Ta vloga je velikanska. Ni pa se, da bi na bajonetih nosili in svojo zavest v druge dežele in med druge narode, marveč v tem, da takšno vojsko imamo in da uveljavljamo takšno miro-ljubno politiko, da brani tisto, kar postaja zdaj v naši deželi za vse človeštvo čedalje bolj zgled razvoja v demokratično socialistično smer.

Zato se mora v naši vojski razen rednega, čisto strokovnega vojaškega dela, v polni meri razvijati tudi delo za razvoj socialistične zavesti zmeraj novih rodov, ki v njej služijo. Zato v tej vojski mora biti tudi notranje življenje čisto drugačno, kakor v drugih deželah. Seveda s tem ne mislim reči, da bi morala disciplina prenehati: disciplina v takšni vojski je še na višji stopnji, ni pa kasarska, ni vsiljena od zgoraj, ni takšna, da bi poniževala ljudi kot takšne in delala iz njih orodje, marveč jih kot ljudi in vojsake dviga na še višjo stopnjo. To je disciplina, lastna samo resnično socialistični vojski.

V takšni vojski je nujno potrebno daljnosežno delo in pri nas se to delo tudi razvija. Seveda so v njem še pomanjkljivosti, vendar pa napredujemo in moramo čedalje bolj napredovati v smeri takšnega notranjega življenja vojske, življenja, ki vsestransko vzgaja naše ljudi v kulturnem in vsakem drugem oziru. Naša dežela je namreč imela smolo, da se bile v njej skozi stoletja takšne razmere, v katerih ljudje niso mogli uporabljati pridobitve znanosti in kulture, ki jih je ustvarilo človeštvo: namesto knjig so morali naši narodi držati v roki meč in se nenehoma boriti za svoj obstoj. To je vplivalo tudi na kulturno raven naše dežele, na raven civilizacije in vsega drugega. Zato nam zdaj ne zado- stujejo šole, kolikor jih imamo — osnovne, srednje, univerze itd. — marveč so nam potrebne še druge, kakor so Socialistična zveza delovnega ljudstva Jugoslavije, ZK in razne druge organizacije, med njimi pa si lahko prav v vojski največ naših ljudi pridobi osnovne pojme o pomenu, vlogi, dolžnostih in nalogah pripadnikov te vojske.

STAREGA DUHA IN STARIH NAZOROV SE JE TREBA V VOJSKI BREZPOGOJNO IZOGIBATI

Da bi moglo biti notranje življenje v vojski takšno, da bi se lahko disciplina razvijala, je mnogo odvisno od vodilnega kadra. Odgovornost vodilnih ljudi v tem oziru je zelo važna, ker lahko s svojim nepravilnim delom in stališčem marsikaj pokvari. Zaradi tega se morajo prav vodilni ljudje predvsem globoko zavedati vsega tega, da bodo omogočili takšne pravilne notranje odnose in disciplino, o katerih sem vam govoril. V tem je njihova glavna odgovornost. Zato se je treba raznim starim nazorom bivših oficirjev in tistemu staremu duhu, ki se pri nas sicer zelo redko kaže, brezpojo- no izogibati.

Razvoj v smeri tega je po mojem mnenju dosegel v naši vojski zelo veliko stopnjo.

Vprašanje: Tovariš Maršal, katerim lastnostim naše vojske kot ljudske in socialistične pripisujete največji pomen?

Odgovor: Težko je reči, da je ta ali ona lastnost naše vojske najvažnejša, zlasti če pomislimo na glavno, kar je zanj značilno kot za ljudsko in socialistično vojsko. Prav zato, ker je šel naš revolucionarni razvoj po specifični poti, ker se naša revolucija ni razvila od zgoraj, marveč od spodaj. V njej so v posebnem trenutku, v pogojih osvobodilne vojne in krute okupacije sodelovali naši delavci, kmetje in drugi državljanji, in ta ljudski značaj je bil glavni element, ki nam je omogočil, da smo skovali pravo ljudsko vojsko. Iz takšne ljudske vojske je zrasla in raste socialistična vojska — in ta dva pojma sta nerazdružljivo povezana. V tem se naša revolucija razlikuje od drugih in v tem je njena traj-

nost in nepremagljivost. Naša revolucija ni bila nekaj s silo orožja od zunaj vsiljenega, namreč nekaj, kar je samo ljudstvo izbojevalo s silo orožja. In vse naše pesmi, vsa naša pičila, med vojno napisana literarna dela prevzema ta duh, ta značaj. Zrasla iz ljudstva, je naša vojska še zdaj njegov sestavni del.

KATERE VOJSKE RAZPADAJO

Zato vidimo, če pogledamo razvoj naše vojske in ga primerjamo z razvojem vojske v kapitalističnem svetu in v SZ, da ubirajo drugo pot, ki dela iz vojske samo za vojskovanje sposoben instrument. Na naši strani pa vidimo velik plus, kajti vtem, ko mi kujemo in smo že skovali vojsko, ki je sestavni del ljudstva, so vojske na Zahodu in v SZ umetno ločene od splošnega ljudskega dogajanja. Pripadniki teh vojske se vzgajajo samo v osvajaletem, bojnem smislu, ne dovolijo pa jim splošnega političnega dela v vojski, kulturne vzgoje itd., tako da nastaja iz teh ljudi čisto vojaški militaristični instrument, ki ob hudih porazih absolutno razpade. Razpade zato, ker nima korenin v ljudstvu, zato ker te korenine vsak dan sekajo in trgajo, ker hočejo, da bi bil ta instrument sposoben nastopiti tudi proti lastnemu ljudstvu. Mi pa nikoli nismo mislili in tudi ne mislimo usmerjati naše vojske na to, da bi šla proti lastnemu ljudstvu, ker so njene korenine prav v njem. Primer, kako takšne vojske in njihovi narodi spričo velikih težav razpadejo in doživijo katastrofe, je tudi primer Nemčije, v zadnji, in primeri drugih vojske v vseh minulih velikih in manjših vojskah. Tudi Napoleonova vojska je razpadla, ker je v njej izginil moralni činitelj in je samo osvajala in ropala. Ljudje v naši vojski pa črpajo svojo moralno iz ljudstva, iz skrbi za svojo domovino, iz skrbi za ohranitev pridobitev, ki smo jih dosegli v revoluciji. To je moralni činitelj, ki raste, ki je takorekoč zmeraj živ. In v tem je velikanska razlika med našo in drugimi vojskami.

Vprašanje: Jugoslovanska ljudska armada ima iz narodnoosvobodilne vojne bogate izkušnje; kakšen pomen, tovariš Maršal, pripisujete tem izkušnjam v oblikovanju njene vojaške misli in katera izmed njih se vam zdi najdragocnejša?

Odgovor: Te izkušnje so seveda zelo važne in mi smo zmeraj trdili, da je imela naša narodnoosvobodilna borba v marsikaterem oziru poseben značaj.

Zgodovina pozna tudi partizanske vojne, pozna vstaje, pozna celo primere, da so tudi nekatere druge vojske zrasle tako, ni pa v zgodovini primera, da bi bila tako in v takšnih razmerah, v nenehnem neenakem in srditem boju s stokratnim močnejšim sovražnikom zrasla takšna vojska, ki je s svojim orožjem in borbo omogočila, da še nadalje raste. Takšnih primerov v zgodovini ni bilo.

Vse prejšnje revolucije, zlasti revolucija l. 1917 so imele boljše pogoje. Rusko revolucijo so leta 1917 podpirale velikanske množice volkajev, cele divizije in armije, ki so bile na fronti in ki so se vojne naveličale. Te divizije in armije so se z orožjem in roki pridružile revoluciji. Mi pa nismo imeli ničesar in morali smo iztrgati sovražniku tudi prve puške. Rusi pa so imeli tovarne in marsikaj drugega. Seveda ne moremo reči, da jim je bilo lahko, ker jim lahko ni bilo. Videl pa sem to revolucijo in vem kolikšna je razlika med našo in njihovo borbo, vem, kako neskončna so tam prostranstva in kakšne so bile tam možnosti umika, manevriranja in mobilizacije. Naših pičilih možnosti nikakor ne moremo primerjati z njihovimi. Naša revolucija je edinstven primer, kar jih poznam in zato sem leta 1948 z ogorčenjem poslušal, ko so govorili, da so bili na svetu partizani že prej.

VOJNE IZKUŠNJE IZ NOB NE MOREJO IZGUBITI POMENA

Naše izkušnje iz te vojne so za nadaljnji razvoj naše vojske zelo važne, predvsem po tisti moralni oborožitvi, ki so si jo naši ljudje v njej pridobili. Tem izkušnjam, tej moralni oborožitvi zlasti pa dejstvu, da so v naši vojski na vodilnih položajih ljudje, ki so se udeležili te vojne, moramo pripisati, da noben odrez ali osamitev v primeru kake nove vojne naših enot ne bi mogla demoralizirati ali povzročiti, da bi se vdale, kakor se je dogajalo s celimi divizijami drugih vojske v zadnji svetovni vojni. Ne, naša

izkušnja je boriti se dalje in zato se nam ni treba bati, da bi bile posamezne enote kdaj od celote naše vojske odrezane in odtrgane. Naše izkušnje med vojno so pokazale, da so bile posamezne enote odrezane, da pa so zmeraj okrog sebe upostavile svobodno ozemlje, da so se zmeraj lahko prebile in se okrepile, da lahko zmeraj, dokler imajo v rokah orožje in svojo udarno moč, operirajo in se združijo s svojo glavni-

Seveda so bile tudi izjeme, ni pa bilo tistega, kar smo videli na drugi strani, na ruski fronti in

remo sedeti na starih lavorikah, marveč moramo napredovati. Spet pa poudarjam, da so v tem glavno prav naše izkušnje, ker nas uče, kako lahko tudi majhen narod z dobro izvežbano vojsko, ki je njihov sestavni del, in z uporabo vseh sodobnih, pozitivnih metod vojskovanja v vojni, ki ni osvajaletna, marveč obrambna, kljubuje tudi najmočnejšemu sovražniku.

Vprašanje: Tovariš Maršal, nekateri naši ljudje menijo, da je nam bližja vojna misel vzhodnih dežel glede organizacije formiranja vojske, ka-

Predsednik Tito na obisku v Dalmaciji

drugod, kjer so prišle cele armade v ujetništvo, ker je sovražnik s tanki prodrl naprej in jih odrezal. Naše izkušnje je treba v naših vojnih šolah in akademijah vzeti za podlago. Iz nje pa predvsem vprašanje morale in nazorov. Ne pravim, da bi bilo treba je izkušnje kratko in malo presaditi v našo vojsko, da bi bilo spet vse tako, kakor je bilo takrat. Te izkušnje so lahko samo oporišče, ker so sedanja tehnična sredstva, sedanja vojna sredstva na neprimerno višji ravni kakor so bila takrat, pa tudi morebitne nove vojne bodo drugačnega značaja. Ni pravim torej, da naše izkušnje zadostujejo, da bi postala naša vojska nekakšna nepremagljiva vojska. Ne, to so samo izkušnje. Toda takšne, ki niti v prihodnje ne morejo izgubiti svoje pomena, zlasti v primeru to-falnih vojn in izkreevalnih operacij. Tudi minula vojna je bila to-falna, toda morebitna bodoča vojna bo še strašnejša in zato so izkušnje, ki smo jih pridobili, važne za našo vojsko in za vsako drugo, ki bi jih hotela uporabiti.

NE SMEMO POČIVATI NA LAVORIKAH

Seveda vodilnemu kadru naše vojske in vsej vojski zmeraj postavljamo nalogo, naj se čimprej in čim vestneje nauče ravnati s tehniko, ki jo dobivajo in ki jo bodo dobivali. Znati ravnati s to tehniko, proučevati vojne tam, kjer divjajo, in učinkovitost uporabe modernih tehničnih sredstev v vojni, to je ena izmed najvažnejših nalog, ki jo morajo voditelji vojske izpolnjevati, ker ne mo-

kor zahodna, drugi pa menijo nasprotno. Kaj bi nam mogli povedati o tem?

Odgovor: Vprašanje formiranja ne moremo obravnavati tega, šablonsko, marveč kot zadevo v razvoju, pri kateri imajo zelo važno vlogo zemljepisni, gospodarski in drugi činitelji. Zato ne moremo reči, da je ta ali ona formacija boljša. Vem, da je v formacijah vzhodnih dežel mnogo pomanjkljivosti, vem pa, da so pomanjkljivosti tudi v zahodnih. Seveda ne pravim, da jih tudi pri nas ni. Tudi pri nas so. In zdaj si prizadevam, da bi jih odstranili in prilagodili formacije naše vojske obrambnim pogojem naše dežele. Značaj naše vojske je obramben. Temu moramo prilagoditi tudi naše formacije, naš transport in vse drugo.

PROUČIJMO IZKUŠNJE VSEH VOJSKA IN UPORABLJAJMO TISTO, KAR JE ZA NAS NAJUGODNEJŠE

Naše pomanjkljivosti niso samo subjektivne, marveč tudi objektivne značaja, ker nimamo dovolj motorizacije in prevoznih sredstev. To pa ni zmeraj glavno pri odstranjevanju pomanjkljivosti. Okorna motoriziranost, kakršno ima na pr. ameriška vojska bi bila v naših razmerah breme. Vse mora namreč imeti svoj smisel. Ameriška vojska je prihajala na evropska bojišča in ker ima tako močan industrijski potencial, je lahko tu v polni meri izkoristila svojo motorizacijo. Na korejskem bojišču pa to po mojem mnenju ni bilo možno v tolikšni meri ka-

KONKRETNO

Nesmiselna je sleherna misel, ki bi podcenjevala neskončne možnosti človeškega mišljenja ter nezamisljive in brezprimerne lepote razmišljanja, zlasti pa vlogo zavesti in teorije — abstraktnega — v naših razmerah in v tem času, v katerem sta surovost gospodarjev družbe ali njihova objestnost spričo tehničnih vrednot nad siromaki privedla do obubožanja, do opustošenja in celo do »nepotrebnosti« slehernega razmišljanja, globljeja in bolj pretencioznega od trenutnih potreb. Tistim, ki si domišljajo, da so lastniki desetih minutnih potreb. Tistim, ki si domišljajo, da so postali to z naropanim rodov in celih kontinentov, bodisi da so postali to z naropanim bogastvom ali pa ob uporabi nasilja, se zdi, da je razmišljanje potrebno mnogo manj njim kakor njihovim predhodnikom, gospodarjem samo posameznih narodov in imperijev. Mi pa smo nasprotno prisiljeni misliti, razmišljati, in sicer iz gmotnih razlogov, ker hočemo, moramo hoteti, da bi se čimprej rešili zaostalosti, pa tudi iz družbenih razlogov — ker gremo v nove družbene odnose.

Potiskanje konkretnega v ospredje in zavzemanje zanj torej edino pomeni oprijemati se tistega, kar je v danem trenutku najvažnejše, še natančneje povedano: kar je najnujnejše, da bo napredni — v tem primeru demokratični — razvoj kolikor toliko zagotovljen.

V družbenem boju so velike in nove ideje zmagovale samo, če so za njimi stale organizirane množice in se je le-tem prek strank in voditeljev posrečilo odkriti in uresničiti konkretne oblike boja (vstaja, parlamentarizem itd.). Nove ideje so se zmeraj začele kot ideje manjšine. Ljudje ne mislijo kolektivno, čeprav vsi mislijo. Misel enega ali več ljudi lahko postane kolektivna. Nihče pa ne more vnaprej vedeti, katera nova ideja je lahko prav tista napredna, prav tista, ki kaže, da se je začel bodoče življenje milijonov, ideja, ki skuša obsijati te prve klice novega življenja.

Pri nas ne kaže, da bi bile prav toliko potrebne organizirane množice, da bi zmagale nove ideje, kolikor je treba ustvariti vdušje za svobodno izražanje idej. Vsaka družbena reakcija je začela in končala svoje življenje z ideološkim monopolom, z razglasitvijo svojih idej za edino odrešilo. »Tudi pot v peklo je tlakovana z dobrimi nameni.« Prva naloga socialistične in sleherne kolektivne stvarne demokracije je, da omogoči izražanje idej, da zagotovi, da nikogar dejansko ne preganjajo zaradi njegovih idej. Edino v takšnem vdušju namreč lahko nove ideje, za zdaj lastnina posameznikov, manjšine, prodrajo na površje.

Pravi komunist — demokrat nikoli ne bi smel pozabiti, zlasti pa ne v naši deželi, kjer smo cel sistem idej tako hitro izpodkopali, da so se vse nove ideje, tudi njegove, v začetku večini zdele »neumne«, »blazne«, »nelogične«.

Tako pa je tudi z novimi oblikami. Mar se ideja socialne revolucije in snovanje regularne vojske v okupirani deželi ni zdela blazna? In mar v začetku ni večina imela te ideje in teh oblik za blazne?

V tem trenutku pa niso najvažnejše nove ideje, nove misli, marveč — svoboda idej, svoboda mišljenja. In krepitev in razvijanje novih oblik. In tega dvojega se je treba okleniti. Praktično to pomeni: boriti se za svobodo razprave povsod in na vsakem mestu; za krepitev in razvijanje današnje demokratične oblike, d-lavskih svetov, ljudskih odborov ter svetov in zborov volivcev itd. Skratka: zakonitost in boj mnenj, spet in spet — demokracija.

Kakor vemo, je ena bistvenih ovir v razvoju demokracije gmotna in kulturna zaostalost, izražena v nizki družbeni zavesti posameznikov in skupin, pa tudi celih slojev, kakor pravimo pri nas, nizka idejna in politična raven. Toda zgolj z gmotnim dviganjem ne pride avtomatično tudi do dviganja demokratične zavesti (Nemčija pod Hitlerjem, Sovjetska zveza pod Stalinom). Toda kateri je način, da bi to dviganje »pospešili«? Kateri drugi more biti — razen svobode.

Človeškemu mišljenju mora namreč določiti meje mišljenja samo, oziroma njegove realne možnosti. Vsako omejevanje mišljenja, čeprav bi ga omejevali v imenu najlepših idealov, in največkrat prav v imenu njih, mora nujno izmalčiti prav tiste, ki to delajo. Giordana Bruna in na tisoče podobnih so sežgali »zaradi rešitve človeškega rodu pred peklenkim krivoverstvom. Prav tako so v naših časih »zaradi« rešitve človeškega rodu pred komunističnim pekлом zgoreli milijoni po hitlerjanskih taboriščih, milijoni zaničenih in osramočenih so zginili v Sibiriji, ker niso verovali v pravovernost Stalinovih nauk. Ideje same po sebi tega pač niso zakrivil. Krivo celo ni niti fanatično verovanje vanje. Tudi to fanatično verovanje je bilo namreč konec koncev proizvod fanatične, monopolistične praktične vloge nazadnjaških družbenih sil.

Razen demokratičnih oblik in njihove nenehne krepitev, razen svobode misli in miselnega ustvarjanja za takšne despotске težnje in nevarnosti ni ovir. Nobena teorija nas sama po sebi ne more rešiti tega. Lahko pa nas reši praktična, konkretna akcija v zvezi s konkretnimi vprašanji. Tu, kjer smo, — v družbeni organizaciji, naselju, odboru, vasi ali podjetju. Povsod in zmeraj. Takšna praksa torej — seveda povezana z ustrežno moderno socialistično teorijo. Toda praksa je bistvena tudi za razvoj te teorije.

Vsak stvarni korak demokracije, vsako razvijanje katerekoli demokratične oblike je v naših razmerah pravzaprav napredek socializma, nadaljnje sproščanje ustvarjalnih sil.

Milovan Djilas

1 Čeprav smo revali in čeprav živimo v nestabiliziranih (toda socialističnih) družbenih odnosih, ne zavidamo — kot gibanje in ljudstvo — ne vladam ne narodom, ki zdaj ne ustvarjajo intenzivno nove duhovne kulture in družbene znanosti; ne zavidamo pa tudi tistim, ki niso primorani, da bi v razmišljanju predali cele noči ali pa da bi jih misli, porojene v trenutku, zdramile iz prevega sna — ker niti s prvimi (novimi) duhovnimi ustvaritvami, niti z drugimi (miselnim življenjem) ne moremo primerjati nobenih blagov, ne kakršnihkoli radosti.

2 V zvezi s tem: čudno se zdi, pa je vendar tako, da bi resnična, popolna svoboda verskih obredov (t. j. vere, veroizpovedi) oslabilila politično vlogo Cerkve. V naši državi imamo to svobodo, toda, kakor vemo, je v praksi večkrat omejenjena. In prav v tem je praviloma največji politični vpliv klera. Kler navadno izkorišča in verske obrede v konkretno politične namene. Da bi organi oblasti in politične organizacije to onemogočili, v praksi omejujejo verske obrede, s tem pa tične organizacije to onemogočijo. Noben pameten človek od duhovščine ne zahteva, naj našo oblast prevli, če pa trdi, da samo ta oblast ni od boga, je v praksi spor neugiben. Prav v tem ukrepu, v katerem pride do omejitve svobode veroizpovedi, v tem ukrepu lahko torej duhovščina obdrži politični vpliv. Zato je zanj najvažnejše, da povzroči omejitve verskih svobod. Teoretično gledano bi bil njen najmanjši politični, praktični vpliv v maksimalni svobodi veroizpovedi.

3 Kakor misli na pr. angleški filozof Bertrand Russell.

kor na evropskem. Tudi pri nas teh sredstev v takšni količini in na tak način ne bi mogli izkoristiti. Nam pa teh sredstev primanjkuje in moramo si jih zagotoviti.

Formacija je torej v nenehnem razvoju. Na manevrih na pr. sem videl, da so pri nas pomanjkljivosti. V čem so? Ni jih bilo toliko v motorizaciji, kolikor v nepravilnem izkoriščanju. V veliki gostoti, v neupoštevanju tega, kakor da gre za pravo vojno in da je treba preprečiti, da bi letalstvo udarilo in razstrelilo kolono itd. Tu gre seveda za organizacijo in za to, da povzamemo iz večje nauk. Zdjaj to izpopolnjujemo in proučujemo. Tudi vse vojske, kar jih je zdaj na svetu, in prizadevali si bomo uporabiti pri nas tisto, kar je za nas najugodnejše, kakor si bomo ob upoštevanju značaja naše vojske tudi prizadevali dodati tisto, kar se nam zdi najugodnejše.

Vse to je stvar razvoja in zato ne moremo reči, da je to ali ono najboljše.

Vprašanje: Tov. Maršal, kaj mislite o publicistik JLA, o njenem mestu in vlogi v oblikovanju naše vojske misli?

Odgovor: Našo vojno publicistiko redno spremljam. Ne morem

reči, da berem vse, v glavnem pa jo spremljam in menim, da je publicistika naše vojske po kakovosti in količini na znatni višini. Res so nekatere stvari večas ne-koliko površne, toda to je stvar razprave in stvar tistih, ki pišejo.

Kar se tiče »Narodne armije« lahko rečem, da je dober časniki, ki ima v naši vojski zelo pomembno vlogo. Tehnično je časniki dobro urejen, zlasti je treba poudariti njegovo pozitivno. Prizadevajte si, da boste tudi v prihodnje hodili po tej poti. Izboljšajte svoj časniki, kolikor le morete, ker je glede obravnavanja in tudi splošne družbene problematike naše dežele in vojaških vprašanj za vzgojo pripadnikov naše vojske zelo važen.

Vprašanje: Tovariš Maršal, kako gledate na boj mnenj, v naši vojni publicistiki?

Odgovor: Mislim, da je to boj mnenj pravičen, zmeraj pa mora biti na določenih stopnji in ne sme preiti v nekaj, kar bi bilo podobno superiornemu amalovaževanju mnenja drugega. Napačne nazore je treba seveda pobijati, toda to moramo delati dokumentirano. Ljudje, ki posegajo v razpravo, ne smejo vnašati v ujo duha, ki bi lahko škodoval vedno voditeljev naše vojske.

DEVET GLASOVANJ
ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE V VERSAILLESU

Sestava nove vlade — repriza, hujša od premiere

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Pariz, 21. decembra.

Ali bodo pri devetem glasovanju, ki se je začelo popoldne, izvolili novega predsednika republike? Že je minil peti dan, odkar zaseda versailski kongres, a negotovost še vedno ni razpršena. Vse je odvisno od tega, ali so pogajanja med posameznimi strankami — ki so neprestana, dosegla točko, ki bi pomenila nagel razplet krize, kajti dejstvo, da pri osmih glasovanjih niso mogli izbrati predsednika republike, v resnici pomeni resno politično krizo.

Versailski kongres je postal že od prvega dne torišče taistih borb, ki se skoraj stalno bijejo v Bourbonjski palači.

Po sedmem glasovanju (Laniel 407, Naegelen 303, Medecin 156 ter ostali 33 glasov) je to prepričljivo potrdilo. Le malo Medecinovih glasov je dobil Laniel, ki potrebuje do absolutne večine še 22 glasov. Toda pojavil se je nov moment, ki je močno vplival na nadaljnji razvoj odnosov. To je velik porast glasov za socialističnega kandidata Naegelena, ki si je na mah pridobil 78 novih glasov. To priča, da radikalni socialisti še nadalje vztrajajo pri tem, da mora Laniel postati predsednik republike.

Tako je v okviru predsedniških volitev dejansko izbruhnila vladna kriza. Radikalni socialisti se dejansko ne strinjajo z dosedanjim vodstvom, zbrano okrog Laniela. Pri izbiri med opozicijo skupaj s socialistično stranko Francije in KPF ter med političnim sodelovanjem z vladno večino so se radikalni socialisti — o katerih že dolgo časa kroži duhovita pripomba, da imajo žep na desni strani, srce pa na levi — rajši odločili za prvo rešitev.

Takšno stališče radikalov ne more ostati brez političnih posledic. To pa bodo pokazali tudi prihodnji dnevi, ko bo treba po izvolitvi predsednika republike sestaviti novo vladno. To pomeni, da bo sestava nove vlade samo repriza dosedanjih dogodkov v Versaillesu, repriza, ki obeta, da bo še daljša in še bolj zamotana, kot je bila premiera.

M. Vitorović

Tudi deveto glasovanje brez rezultata

Versailles, 21. dec. (AFP). Tudi deveto glasovanje za izvolitev predsednika republike je ostalo brez rezultata. Izmed treh kandidatov ni noben dobil absolutne večine, ki je danes znašala 455 glasov. Predsednik vlade Laniel je dobil 413 glasov, socialist Naegelen 365 in neodvisni Montel 103 glasov.

Odnosi med Jugoslavijo in Albanijo

Beograd, 21. decembra. V državnem sekretariatu za zunanje zadeve so zvedeli, da je jugoslovanska vlada sprejela predlog albanske vlade, naj bi ponovno upostavili diplomatska predstavnstva v Beogradu in Tirani. Državni sekretariat za zunanje zadeve je svoje odločitev sporočil albanski vladi po njenem poslanstvu v Budimpešti.

Znano je, da je morala Jugoslavija maja leta 1950 zapreti jugoslovansko poslanstvo v Tirani zaradi diskriminatorskega početja, ki je v celoti onemogočilo sleherni dejavnost jugoslovanskih diplomatskih predstavnikov v Albaniji.

Jugoslovansko-bolgarska konferenca železničarjev

Beograd, 21. decembra. (Tanjug). V Niški banji se bo jutri začela konferenca zastopnikov jugoslovanskih in bolgarskih državnih železnic, da bi uredili železniški obmejni promet med obema državama. Na dnevnem redu konference je tudi sprememba nekaterih delov sporazuma o železniškem prometu, sklenjenega leta 1946. Jugoslovanske državne železnice so že januarja letos predlagale bolgarskim železnicam ureditev tega vprašanja.

Jugoslovanska delegacija vodi inž. Sveta Savičević, načelnik v Glavni direkciji jugoslovanskih železnic.

Volitve v Bolgariji

Sofija, 21. dec. Sofijski radio poroča, da se je večerajšnjih splošnih volitev v Bolgariji udeležilo 99,3% volivcev. Bolgarski radio poroča, da je večina volivcev glasovala za listo Otečevstvenega fronta.

Ce v Bolgariji kdo ne pride volit, ga kaznujejo z globo 500 levov.

Priprave strokovnjakov na berlinsko konferenco končane

Pariz, 21. dec. (AFP). Strokovnjaki treh zahodnih velesil, ki so pripravljali berlinsko konferenco, so danes zaključili delo. Politični svetnik zahodnonemške vlade Grewe, ki se zdaj muči v Parizu, se je posvetoval s strokovnjaki o vprašanjih, ki se tičejo nemških zadev. Opazili pa so, da ni prisostvoval nobeni seji strokovnjakov.

Obravnava zoper Mosadika gre h kraju

Teheran, 21. dec. (AFP). Zaslusanja na obravnavi proti bivšemu predsedniku Mosadiku so zaključili. Pričakujejo, da bo sodišče drevi razglasilo sodbo.

Predsednik vojskega sodišča je pred zaključkom obravnave izjavil, da je prejel šahovo pismo, v katerem le-ta poudarja, da ni sovražnik Mosadika, ki je v prvem letu svojega vladanja dobro delal.

Tudi Mosadik je izjavil, da šaha ni sovražil, da pa ne bo sprejel nobene milosti. Zahteval je, naj sodišče izpolni svojo nalogo v skladu z zakonom.

Umik čet z jugoslovansko-italijanske meje

Beograd, 21. decembra. Po informacijah Tanjuga iz državnega sekretariata za narodno obrambo so enote Jugoslovanske ljudske armade 20. decembra končale umik z jugoslovansko-italijanske meje. Čete so se umaknile na temelju prejšnjega sporazuma med jugoslovansko in italijansko vlado.

Bo 15. februarja izredno zasedanje Generalne skupščine?

New Delhi, 21. dec. (AFP). Iz krogov, ki so blizu indijskemu zunanjemu ministru, je prišla vest, da bo gospa Pandit, predsednica Generalne skupščine OZN,

Vidja Pandit

sklicala za 15. februar izredno zasedanje Generalne skupščine. V ta namen bo gospa Pandit prispela konec januarja v New York.

Vodja indijske delegacije v OZN Krišna Menon se je danes sestel s predsednikom indijske vlade Nehrujem in ga obvestil o razgovorih, ki jih je imel pred dnevi v Londonu z britanskim zunanjim ministrom Edenom.

POLITIČNA KRIZA V ITALIJI

Sestanek Pella-De Gasperi je bil namenjen spravi med demokrstijami

Opazovalci v Rimu ne verjamejo v trajnejšo rešitev spora

Rim, 21. dec. (Tanjug). Odkriti spopad med Pello in De Gasperijem je privedel večeraj do sestanka med njima, ki se je zavlekel na ves dan. Nagli odziv Pella na znak, ki so pričali o izpodkovanju njegove vlade, kar je nameravalo demokršćansko vodstvo, je prisililo De Gasperija na umik. O tem pričajo tudi sadovi večerajšnjega sestanka: krščanska demokracija se bo skupaj s Pello lotila prenosne in okrepitve Pellove vlade. Spriče tega sklepanja, da bo vodstvo večinske stranke prispeljeno sprejeti dve temeljni Pellovi zahtevi: »Prvič, vlado je treba ob podpori krščanske demokracije prenosovati iz upravne in začasne v redno in politično, drugič, v vlado naj pridejo takšni ljudje, ki bodo popolnoma izražali politiko demokršćanske stranke.«

Vodstvo demokršćanske stran-

ke, ki se bo sestalo jutri, bo določilo svoje stališče nasproti vladni. Pričakujejo, da bo njen kominike v skladu s sklepi razgovorov De Gasperi-Pella. Z različevanjem odnosov med vlado in večinsko stranko se bo ukvarjal tudi ministrski svet na četrtki seji. Domnevajo, da se bodo po teh dveh sejah odnosi precej pomirili, Pella pa bo začel presnovati vlado, katere program bo moral temeljiti na konceptualni vodstva demokršćanstva in De Gasperija, ki jih je izrazil v svojem članku. Toda nihče izmed opazovalcev v Rimu ne sodi, da bodo ta spor korenito rešili. Vodstvo krščanske demokracije z De Gasperijem na čelu bo nadaljevalo — po tem javnem spopadu najbrž malo bolj pritrjeno — svojo akcijo, ki naj bi jo privedlo do ministrskih foteljev, kjer bi zamenjali Pellovo garnituro.

PISMO IZ ZDRUŽENIH NARODOV

Glas Latinske Amerike

(Od posebnega dopisnika »Borbe«)

New York, decembra.

Kakih dvajset delegacij v OZN — tretjino držav članic — tvorijo predstavniki držav Latinske Amerike. Njihovi glasovi često odločajo o usodi mnogih sklepov. Ne mogli bi pa reči, da predstavniki Latinske Amerike vedno dvigajo roke za pravo stvar ali proti krivičnim sklepom.

V zasebnih razgovorih razlagajo delegati Latinske Amerike običajno zanimive in sprejemljive nazore. Toda javno glede nekaterih važnih vprašanj glasujejo proti svojemu prepričanju, kar je včasih celo v neskladju z njihovimi lastnimi govori pred OZN.

Tu ne gre za dvoličnost. Gre pa za nekaj drugega: za ukaze iz ministrstev.

Vlade mnogih držav Latinske Amerike se ne morejo vedno postaviti po robu nekaterim interesom, ki so močnejši od načel. Zlasti, kadar odločajo o vprašanjih, ki so od njihove celine oddaljena, kakor na primer o korejskem.

V treh mesecih letošnjega zasedanja Generalne skupščine je bilo takšnih primerov več. Toda eden je vse opazovalce zlasti iznenadal: glasovi latinsko-ameriške skupine so se razdelili glede vprašanja Portorice, ameriške kolonije, katere ljudstvo govori kastiljsko in sodi v latinsko-ameriško družino.

ZDA so zahtevale, naj se Združeni narodi strinjajo z dejstvom, da so Portorico vključili v »commonwealth« z metropolo. Ameriška delegacija je vztrajala na tem, da je ta sklep ljudstvo te kolonije svobodno izrazilo. Mnoge delegacije so sodile, da bi morali Portorico vprašati, ali bi namesto skupnosti z metropolo imel raje odepcevit in samostojnost. Toda izid glasovanja v OZN je bil v prid ZDA 26 proti 16 in 18 vzdržanimi glasovi. Med tistimi 26, ki so se strinjali z ameriško tezo, in tistimi 18, ki se niso hoteli opredeliti, so bili tudi glasovi Latinske Amerike. Glasovi taistih delegatov, ki so pripravili teoretično branilo — in sicer strastno — ideje o pravih narodov, zlasti latinsko-ameriških, do neodvisnosti.

Ponovno je treba reči: delegati, ki glasujejo, niso dvolični. Le-ti često neradi dvignejo roko za stvar, o kateri niso prepričani. Prav tako često protestirajo zoper jasne in določne ukaze iz svojih prestolnic — s tem, da zapuste dvorano in prepuste tajnikom, naj izpolnijo direktivo. In tako ta ali oni nepravilni sklep prodre.

V čem tiči razlog takšnega stališča vaše vlade? sem vprašal nekoga latinskoameriškega kolega. »Mar vlade mislijo drugače kot vaš delegat?«

»Neč je odvrnil.

»Kdaj pa kdaj je treba zamolčati lastne nazore, da bi ne izgubili kruha.«

Potemtakem niti vlade ne izdajajo sklepov iz dvoličnosti, marveč iz nuje.

Mar je to res tako? Če je, v čem je vzrok?

Vsaka država članica ima po en glas, ki je popolnoma enakopraven glasovom vseh drugih delegacij v OZN. Toda včasih lahko prinese svobodna odločitev nekoga predstavnika njegovi vladi neprijetne posledice. Kajti vlado lahko včasih z vplivnega mesta prijateljsko zaprosijo, naj ne zastopa zoper prijatelje teh vplivnih

ljudi. Prijatelj mojega prijatelja je moj prijatelj. Kaj pa sovražnik mojega prijatelja...

Resnici na ljubo je treba pripomniti, da bi tudi tu, kot povsod drugod, posluševanje pomenilo potvorbo. Države Latinske Amerike niso vse enake, ne ravnanje enako, niti nimajo enakih nazorov in enakih koristi. Tisto, kar jih predstavlja kot skupino, je pretežno čustvene narave: skupni jezik, ki je dobil domovinsko pravico v OZN kot uradni jezik te organizacije.

In še ena skupna značilnost je: domala v vseh državah delujejo močne in vplivne tuje družbe, ki črpajo svojo moč ne samo iz lastnine nad glavnimi proizvodni deli, marveč tudi iz dejstva, da so gospodarstva latinsko-ameriških držav enostranska, usmerjena le v razvoj enega proizvoda.

Guatemala in Bolivija se silno trudita, da bi premagali in spre-

menili takšne razmere, ki neodvisnosti niso v prid. Ameriška revija »United States News and World Report« izraža bojazn, da bi nemara Čile in Venezuela lahko ubrala isto pot, za njima pa tudi ostale republike ameriške celine, v katerih govore španski.

Takšno pot imenujejo ZDA »komunistično«. Kadar politični eksponenti koristi posameznih držav govore o tej strašni sobotžbi, računajo, da bo učinek tega močan. Kajti makartizmu se je posrečilo napraviti v Ameriki iz besede komunisti strah. Toda ne takšno, kakršno so kapitalisti za Marxa videli v njem, marveč takšno, kakršnega bi želeli ameriški desničarji ustvariti: strahlo satelzima in uveljavljeni politike neke tuje velesile — ZSSR. Na ameriški celini je to glavni greh. Toda ne zato, ker bi šlo za nasprotnikovo ideologijo, kot to vztrajno prikazujejo desničarji, marveč za to, ker gre za spopad svetovnih interesov, dveh vojaških in političnih nasprotnikov, dveh velesil.

Borba zoper neodvisnost posameznih držav Latinske Amerike, vodena pod geslom preprečevanja »komunizma«, vendarle ne more zaustaviti nujnega procesa osvoboditve izpod tujeja vpliva. Po drugi strani pa ni privedla do povezave osvobodilnih gibanj z glavnim nasprotnikom ZDA, čeprav bi bile lahko posledice politike nekaterih ameriških krogov prav takšne. Jaša Levi

DANES PO SVETU

Oborožitev Japonske

Ko je ameriški podpredsednik Nixon nedavno zaključil svoje potovanje po Aziji, o katerem pravijo v Ameriki, da je bilo veriga »nasmeškov, stiskanja rok, prijetnih razgovorov in zbiranja vtisov za Eisenhowerja«, je sam dejal, da je Amerika napravila hudo napako, ko je Japoncem po zadnji vojni prepovedala oborožitev. Toda ameriški tajnik za letalstvo Talbot, ki si je ob istem času ogledoval ameriška oporišča na Pacifiku, je takoj zatem predlagal, naj Amerika pomaga Japonski tudi pri obnovi njenih letalskih sil, ker to narekujejo ameriški lastni obrambni interesi.

Nazadnje je prišel v Tokio tudi še predsednik odbora, ki so v njem načelniki ameriških štabov, admiral Redford in ta čas je na Daljnem vzhodu še Dullesov pomočnik Robertson. Poslednja dva imata nalogo, da zaključita pogajanja o ameriški oborožitvi Japonske. Očitno sta Nixon in Talbot sondirala teren za tako ameriško politiko na Pacifiku in sta tipala vse naokrog Japonske, da doženeta, kako bo odjeknila po azijskem svetu nova ameriška strategija na otokih med Japonskim in Tihim morjem.

Amerika pravzaprav vsa zadnja leta ni prikrivala misli, da je treba Japonsko oborožiti. Toda spričo političnega odpora tako med japonsko opozicijo kakor v japonski sosesčini, zlasti v Avstraliji, so se Američani na Japonskem omejili le na propagi-

ranje močne japonske pehote. Odkar pa se je v Koreji začela vojna in so jim bila velika letališča na Japonskem hudo potrebna, je Pentagon začel pritiskati na ameriško vlado, da poskrbi tudi za japonske letalske sile.

Pol dela so opravili že z japonskim pooblaščenecem Ikedo, ko se je poleti nekaj mesecev mudil v Ameriki. Dogovorili so se, da se bodo Američani postopno umaknili iz Japonske, tako da v petih letih ne bo več nobenega ameriškega vojaka na japonskih otokih. Hkrati naj bi se Japonska vključila v ameriški sistem jamstev za varnost prizadetih dežel.

Kar je še ostalo, naj bi v Tokiu opravila Redford in Robertson. Američani so Japoncem ponudili orožje in opremo za 10 divizij vojske, 1000 ali celo 2000 najnovejših letal in brodogve, ki bi bilo sposobno varno spremljati konvoje z japonskih otokov do Filipinov.

Ceprav so vsi načrti že dokončni in so Američani pripravljeno prevzeti glavno finančno breme, pa je Josida v resni zažgati. Opozicija je izšla iz zadnjih volitev znatno okrepjena, poleg tega pa so volitve dokazale, da je večina Japoncev proti oborožitvi, vsekakor proti tolikšni, kakor jo ponujajo Američani. Zdaj je tako, da utegne tudi najmanjša obremenitev japonskega proračuna z novimi izdatki za oborožene sile izzvati krizo vlade.

Nič manjši pa ni odpor, ki je nastal v sosednih deželah. Azijske dežele izven kitajsko-sovjetskega bloka Japoncem ne zapajo. V okviru kitajsko-sovjetskega bloka pa bi japonska oborožitev utegnila izzvati še tesnejšo povezavo Pekinga z Moskvo.

Nixon se je v Tokiu nemara prepričal, da Američani preenjajo Mao Ce Tungovo Kitajsko in njen vpliv na Daljnem vzhodu in v južnovzhodni Aziji ter da azijski narodi s simpatijami gledajo na Ameriko, toda japonska oborožitev bi utegnila izzvati nasprotno vtise in razpoloženje na podoben način, kakor jih je Dullesovo vsiljevanje evropske obrambne skupnosti Francozom in še marsikomu v Zahodni Evropi. V. T.

Prihod novega osebja britanskega poslanstva v Teheran

Teheran, 21. dec. (UP). Danes je prispel z letalom v Teheran novi britanski odpravnik poslov v spremstvu prvega tajnika, tretji drugi tajnik in 71 uslužbenec. Poročali smo že, da je iranska vlada dne 5. decembra objavila, da je upostavila diplomatske stike z Veliko Britanijo, ki so bili prekinjeni lani 22. oktobra. Predstavniki britanskega poslanstva je izjavil, da bo upostavljenje diplomatskih stikov pospešilo poravnava petrolejskega spora, ki bi bila sprejemljiva za obe stranki.

Z VSEH STRANI SVETA

Ho Si Minhova vlada bo izpustila več sto vojnih ujetnikov

Saigon, 21. dec. (AFP) — Vlada demokratske republike Vietnam je sporočila, da je na prošnjo komisije za obrambo miru sklenila izpustiti več sto vojnih ujetnikov. Francozov in Afričanov, in sicer za božič. V zvezi s tem sklepom je radjaska postaja demokratske republike omenila tudi nedavno Ho Si Minhovo izjavo, da želi vietnamsko ljudstvo sodelovati na temelju enakopravnosti, in da si želi prav tako kot francosko ljudstvo miru.

ZAHODNA NEMCIJA Vzhodnonemška propaganda se zavzema za udeležbo Nemcev na berlinski konferenci

Bonn, 21. dec. (Tanjug) — Članek »General Anzoiger« poroča iz Berlina, da se sovjetska in vzhodnonemška propaganda čedalje očitneje zavzema za udeležbo Nemcev na berlinski konferenci. V vzhodnem Berlinu spriče tega sodijo, da bo sovjetska vlada v svojem odgovoru predlagala, naj se razgovorov štirih udeležijo tudi nemški predstavniki.

Stavka letalskega osebja

Pariz, 21. dec. (Tanjug) — Zasadni stavka dela osebja letalskega prometa je že dva dni v vseh Franciji ter v

tujini ustavljen promet na progah francoske letalske družbe »Air France«. To osebje zahteva zvišanje plač, trdijo, da se je to za 50% nižje od plač osebja iste kategorije v drugih letalskih družbah. Zaradi stavke so podvojili promet belgijskih in nekaterih drugih angleških družb za letalski promet.

VELIKA BRITANIJA Theodor Blank o ukrepih zoper obnovo nemškega militarizma

London, 21. dec. (AFP) — Današnji »Times« objavlja članek direktorja

Theodor Blank

zahodnonemške uprave za varnost in upravo Theodorja Blanka, v katerem med drugim govori o ukrepih, ki jih je treba izdati, da bi odstranili vsako

bojazn glede obnove nemškega militarizma.

Blank meni, da je vprašanje izbora eden izmed najvažnejših problemov, kadar govorimo o ustanovitvi nemških enot. Hkrati poudarja, da bodo pravosodno ustanovili komisijo z nalogo, da predloži kandidate za visoke položaje in da določijo pogoje za sprejem. Če so vsi članski bodo lahko prevzeli funkcije samo po volitvi odobritvi in z dovoljenjem pristojnih organov evropske obrambne skupnosti. Blank na koncu pravi, da bodo zlasti poskrbeli za šolanje bodoših vojakov, katere bodo med drugim seznanili tudi s političnimi znanostmi. Vsi vojaki bodo imeli volilno pravico, medtem po bosta vlada in parlament vodila in nadzorovala vojaško ukrepe.

SEVERNA KOREJA Prvo povojno zasedanje ljudske skupščine

Tokio, 21. dec. (AFP) — Radio Pjongjang poroča, da je bilo večeraj zasedanje severnokorejske ljudske skupščine, ki se je sestala prikratk od začetka korejske vojne. Na seji so poslušali poročilo o sporazumih, ki so jih podpisali s Sovjetsko zvezo, Kitajsko in drugimi državami sovjetskega bloka. Seje sta se udeležila predsednik severnokorejske vlade Kim Il Sen ter predsednik skupščine Kim Po Bong.

ZSSR Nove obtožbe zoper Berijo

Moskva, 21. dec. (AFP) — V včerajšnjem uvodniku objavlja »Pravda« nove obtožbe proti Beriji, ki jih ta članik ni objavil v svojem prejšnjem uvodniku z dne 17. decembra. Med drugim so Berijo obtožili, da je namerno pobegnil in da je ščitil vojuno, ki so jih trije obsojevalne službe poslale v Sovjetsko zvezo. Zahodne opazovalce najbolj preseneča ta del obtožnice. Ostale obtožbe so že znane iz prejšnjih procesov v

leth 1986 do 1988. Znano je, da so Berijo poprej slavili kot enega izmed organizatorjev borbe zoper zahodne vojuno. Vedno so poudarjali, da je sovjetska obveščevalna služba v borbi proti tujim vojunom dosegla najpomembnejše uspehe prav pod Berijevim vodstvom. Maja 1953, ko je bil Berija še netranji minister, so bile objavljene vse podrobnosti o aretaciji štirih padalcev, ki so jih haje social in zahodnih vojunskih solah.

JUZNA KOREJA Borbe z gverilci

Seul, 21. dec. (AFP) — Uradno je bilo sporočeno, da so pri operacijah, ki so jih začeli 11. decembra, ubili 18 gverilcev, enega ranili, 12 pa ujeli. V operacijah sta sodelovali južnokorejska vojska in policija.

Osem Kitajcev je zaprosilo za repatriacijo

Pan Mun Jom, 21. dec. (AFP) — Na davišnjem sestanku s kitajskimi ujetniki se je osem izmed 65 Kitajcev odločilo, da zaprosijo za repatriacijo.

Ameriškemu podpolkovniku sodijo

Tokio, 21. dec. (AFP). Pred vojaškim sodiščem v Taegu na Koreji so začeli obravnavo proti podpolkovniku ameriške vojske Georgu Bennettu, ki je obtožen zločinov neomarosti. Podpolkovnik Bennett je namreč brez dovoljenja za več ur zapustil svoj pisarni in ob tej priliki so mu ukradli tri tajne dokumente.

ARGENTINA Trgovinska delegacija odpotovala v Moskvo

Buenos Aires, 21. dec. (UP) Člani argentinske tehnične komisije, ki bodo v Sovjetski zvezi proučili spremembe glede trgovinske in plačilnega sporazuma, ki je bil sklenjen 5. avgusta t. l., so odpotovali v Moskvo.

IZ NAŠIH KRAJEV

VOJAKI IN UČENCI skupaj proslavljajo

Za proslavo Dneva JLA je protiletalska garnizija v Ljubljani s sodelovanjem družbenih organizacij pripravila program za proslavo. Priprave so trajale že dol-

ljudi, v kulturnem programu pa so sodelovali vojaki z zborovskim petjem in recitacijami iz NOB. Učenci osnovne šole so recitali, predstavili so se tudi s skečem. Letošnjo zimo nameravajo ustanoviti kmetijsko-gospodarske šole v Novi Gorici, v Kanalu in v Zalem hribu. V Sempetru pa se potujejo za vrtnarsko šolo, ki bi bila v tem kraju najbolj primerna in potrebna. Razen tega namerava okraj ustanoviti v Novi Gorici ali njeni bližini enoletno gospodinjstvo šolo z internatom. Tudi s to šolo imajo težave, ker ni prostorov niti predavateljev. V Vrtojbi ima ženska organizacija že drugo leto gospodinjstvi tečaj, v Pristavi pri Gorici pa šivalni in pletilski tečaj. Prav uspehi teh tečajev kažejo, da se precej doseže tudi s skromnimi sredstvi. H. J.

Pri ustanavljanju kmetijskih gospodarskih šol je treba pohiteti

Prosv. delavci v goriškem okraju so v zadnjem času na sestankih mnogo razpravljali o potrebi po strokovni izobrazbi kmetijske mladine. Vsi so bili enotni v tem, da je treba ustanoviti kmetijsko-gospodarske šole povsod tam, kjer jih je mogoče. Nikakor pa se niso mogli zediniti, če je treba sprejeti sklep o obveznem šolanju na teh šolah. Nekateri pravijo, da bi bil ta sklep preuranjen in da morajo imenovane šole prej pokazati uspeh in da morajo zagotoviti primerne prostore in sposobne predavatelje. Toda vsega tega se ni in zato bi sklep ostal le na papirju. Letošnjo zimo nameravajo ustanoviti kmetijsko-gospodarske šole v Novi Gorici, v Kanalu in v Zalem hribu. V Sempetru pa se potujejo za vrtnarsko šolo, ki bi bila v tem kraju najbolj primerna in potrebna. Razen tega namerava okraj ustanoviti v Novi Gorici ali njeni bližini enoletno gospodinjstvo šolo z internatom. Tudi s to šolo imajo težave, ker ni prostorov niti predavateljev. V Vrtojbi ima ženska organizacija že drugo leto gospodinjstvi tečaj, v Pristavi pri Gorici pa šivalni in pletilski tečaj. Prav uspehi teh tečajev kažejo, da se precej doseže tudi s skromnimi sredstvi. H. J.

POL MILIJONA KNJIG v Vseučiliški knjižnici v Zagrebu

V trezoru biblioteke hranijo unikate in originalne rokopise mnogih pisateljev

Zagreb, decembra. Vseučiliška knjižnica v Zagrebu ima danes pol milijona knjig. Je ena največjih in najstarejših ustanov v Jugoslaviji, saj segajo njene korenine v leto 1607. Knjižnica je preživela mnoge dogodke, ki so ji škodovali ali pa ji pomagali k napredku. Nekaj časa je bila »Javna nacionalna biblioteka«. Tedaj so nameravali, da bi postala splošno narodna ustanova za Hrvatsko.

Pred 115 leti je knjižnica dobila privilegij, da obvezno dobiva brezplačno izvode vseh tiskov-

in, ki jih tiskajo na Hrvatskem (Dalmacija in Istra tedaj nista bili v sestavi Hrvatske, prav tako tudi ne Bosna in zato od tod niso prihajali obvezni izvodi). Šele leta 1919 je knjižnica začela dobivati v glavnem vse, kar se je tiskalo v naši državi, razen iz novoosvojenih krajev v Istri in Primorju. Leta 1945-1946 je bilo odločeno, da je treba knjižnici obvezno pošiljati vse knjige, ki jih tiskamo pri nas. To je bila ogromna pomoč, ker so šele s tem knjižnici omogočili njen popoln razvoj.

400 ČASOPISOV IZ TUJINE

V sklopu vseučilišča v Zagrebu dobiva knjižnica iz tujine okoli 400 časopisov. Poleg tega je s pomočjo UNESCO izpopolnila svoje zbirke tuje literature. Tudi z zamenjavo se njene zbirke stalno izpopolnjujejo.

Čitatelj lahko v knjižnici zahteva vsako knjigo, čeprav je sama nimajo, a jo imajo knjižnice v Beogradu, Sarajevu, Londonu, Dunaju itd. Knjige tudi snemajo na film, da jih potem čitatelji lahko proučijo. Vendar je to zelo draga stvar in delajo to le z dragocenimi rokopisi in knjigami, ki se nahajajo v tujih knjižnicah.

Vseučiliška knjižnica v Zagrebu je namenjena vsemu prebivalstvu. Obično je lahko vsakdo in se poslužuje njenih knjig in čitalnic. Dnevno prihaja do tisoč ljudi, na leto pa izposojajo okoli 60.000 knjig.

KNJIGE NEPREČENLJIVE VREDNOSTI

Eden izmed oddelkov knjižnice je podoben blagajni. Tu hranijo redkosti. V vitrinah leže spisi, od katerih sta le po eden ali dva izvoda na svetu. Tu so knjige neprecenljive vrednosti. Zanje pa ni mogoče reči, da so vredne toliko in toliko milijonov, ker jih knjižnica preprosto ne proda.

Med knjigami so tudi 800-900 let stare. Pred devetimi stoletji je diakon Majo v Splitu napisal knjigo o življenju mučenca. V trezoru knjižnice hranijo tudi originalne »Istrske razvode«, »Vindolskega zakona«, edini znani izvod na svetu druge izdaje »Judite« Marka Maruliča iz leta 1522., redke knjige hrvatskih protestantov Dalmatina in Konzula, dela Gunduliča, Ranjine, Lucija in druge, originalna pisma Rudjera Boškoviča, enega izmed dveh znanih izvodov prve izdaje Katičevega »Razgovora ugodnog...«. Tu imajo original »Osnove« Gajevega pravopisa, kakor tudi vsa dela rokopisne zapuščine »Ilirov« (Gaja, Demetra itd.), izvirknot »Porina« Lisinskega, Mažaraničev rokopis »Smrt Smilage Čengića« in rokopise mnogih drugih književnikov vse do Matosa in Nazorja.

V trezoru hranijo kot dragocenost tudi komplet »Borbe« od začetka (edini izvod), kakor tudi Gorana Kovačiča »Jamoc«, ki sta jo opremila in izdala slikarja Zlatko Prica in Edo Murtić na evobodnem ozemlju v Topuskem leta 1944.

REDKOSTI SNEMAJO

Knjižnica ima tudi svoj fotografski laboratorij. Dragocenosti in redkosti snemajo, da bi v primeru uničenja originalov ostali vsaj posnetki. Fotografiranje so na pr. vsi izvodi »Borbe« v začetku njenega izhajanja, ki so redkost ali unikati. Čitatelji uporabljajo te posnetke, da originalov pri uporabi ne bi poškodovali.

Knjižnica izdaja »Hrvatsko bibliografijo« in »Bibliografijo« člankov in časopisov. Po osvoboditvi uživa veliko podporo države. Leksikografskemu zavodu FLRZ nudi dragoceno gradivo za enciklopedije in obsežna bibliografska dela. M. K.

Naposled smo le dobili nekaj snega

Pri nas se začne zima navadno že nekaj tednov pred njenim koledarskim začetkom. Zidnje zime so bile v tem ozirju izjeme, prej pa niso bila redka leta, da je zapadel sneg že konec oktobra ali v začetku novembra. Letos smo dobili prvi sneg prav na začetku koledarske zime. Nekaj snežink smo sicer videli že prej, pa so hitro izginile. Celo nase gore, kjer je bilo zapadlo še precej snega, se snežno odejo spet izgubilo. Naše hidrocentralne čitije pomanjkanje vode, ker izdatnih padavin že dolgo nismo imeli. Smučarji so bili že obupani. Vse je bilo pripravljeno, le snega ni bilo. Davi pa je bila tudi Ljubljana že lepo pobeljena. Drobne snežinke so se na gostjo vrtilnele po zraku in snežna odeja je v jutranjih urah hitro narasčala.

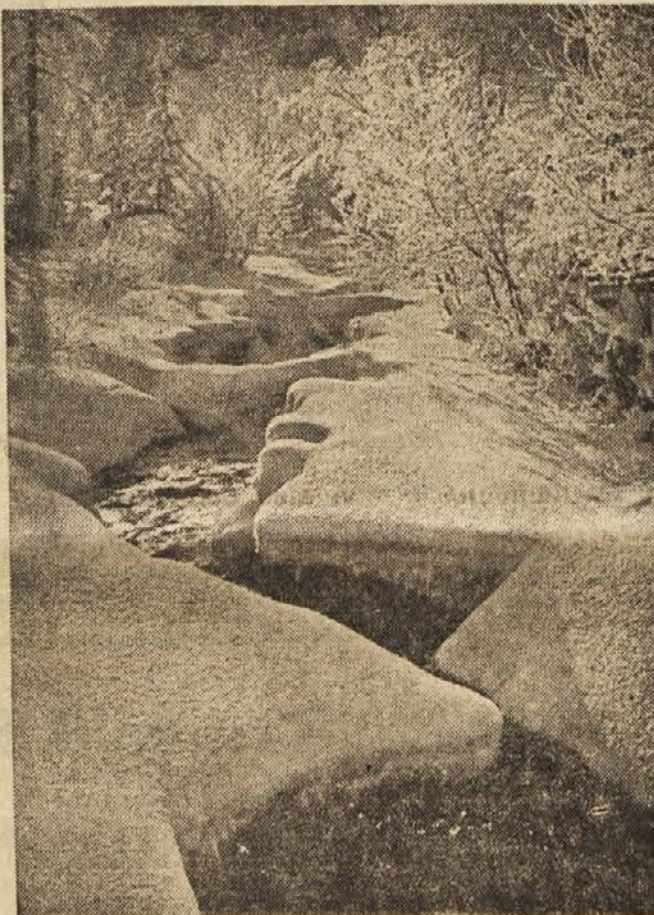
Ce naj zapade precej snega, ki obteži, morata trčiti skupaj dve zračni gmoti z različno temperaturo. Meteorologi govorijo o »frontah«. Bojna »fronta« zračnih gmot lahko nastane na dva načina. Toplji, lažji zrak teče čez hladnejši, težji zrak (topla fronta) ali pa se pomika mrzli zrak pri tleh v obliki zagorde v

plast toplejšega zraka in ga dviga od tal (mrzla fronta). V obeh primerih pa se zračne plasti dvignejo in ohladi. Zato ne morejo več obdržati sebi vlage in tako nastanejo padavine. Lahko dežuje, lahko pa tudi sneži, kakršna je pač temperatura v nižjih zračnih plasteh. Nastanek takšne zračne fronte pa je vezan na ustrezeni zračni tlak in temperaturo. In prav teh pogojev letos doslej ni bilo.

V naših krajih začne močno snežiti, če nastane nad Genovskim za-

parlamentu Herault je moralo v nekem kraju nad 9000 ljudi bežati iz hiš, nad Neapljem pa se je utrgal oblak in lilo je nepretrgoma pet ur, da so morali ves promet ustaviti. Tudi v Avstriji se niso imeli snegati. Po vseh gorskih cestah so avtomobili nemoteno vozili. V Nemčiji in Avstriji je suša letošnje pozne jeseni napravila v kmetijstvu že občutno škodo. Donava je zelo upadla, tako da ponekod ladje ne morejo več voziti po njej.

Smučarji že maežajo smučati in ko-

Vlado Cizelj: Potok

livom ali sredozemskim področjem nizek zračni tlak, da pritegne od juga toplejši zrak z večjimi množicami vlage prek plasti mrzlejšega, ali pa če pritisne mraz iznad zimskih ruskega visokega zračnega tlaka. Takšni skloni lahko nastanejo v nekaj dneh. Vsa Srednja in Zahodna Evropa je imela doslej suho in razmeroma toplo vreme. Niti v Rusiji se niso imeli prave zime. Na področju Sredozemskega morja ter Lyonskega in Neapeljskega zaliva so imeli nedavno hude nalive s poplavi. Nekateri reke so prestopile bregove. V francoskem de-

mal čakajo, da bodo pohliteli na snežne poljane. Zunaj, zlasti po hribih je že zapadlo toliko snega, da ga bo za prvo silo tudi za smuko dovolj. Če je zemlja zmrazjena, je po senožetih, kjer ni skal in grmovja, smuka ugodna, če je snežna odeja debela kakih 10 cm. Toliko prišča pa je zdaj zapadlo po vseh naših smučiških. Je v planinah ga je še premalo. Ker pa dolgo ni bilo padavin, lahko računamo, da ga to zapadlo če ne takoj, pa v kratkem toliko, da bo smuka povsod dobra. In tako bo želja tisočev naših amužarjev izpolnjena.

B R A L C I N A M P I Š E J O

Nov zakon o vinu naj čimprej zagleda beli dan

Pridelovalci vin in vinski strokovnjaki ljubljanskega okraja menijo, da sedanje razmere na vinskem trgu nujno terjajo izdajo novega vinskega zakona, ki naj bi imel zvezni značaj. Pri sestavljanju tega zakona bo treba upoštevati koristi pridelovalcev, potrošnikov in vinske trgovine. Cilji pa še interese prvih dveh činiteljev. Vinska trgovina naj se bavi le z distribuiranjem, ki mora še s žolanjem vin, kjer je to potrebno. Sicer pa je to naloga kletarskih podjetij v pridelovalnih okoliščinah srednjih. Vse druge posle je treba opustiti.

Prileški pridelovalci vin so se že zediniti za nekatera osnovna načela, ki naj bi dobila svoje mesto v novem zakonu o vinu. Zato je prav, da za njihov glas izve tudi javnost.

Iz slehernega člena novega zakona naj bi bilo osnovno vodilo: zakon naj zaščiti pridelovalca in potrošnika pred nepravilnostmi v prometu z vinom. Potrošnik mora vedno vedeti, kakšno vino pije. Do tega spoznanja mu je treba pomagati z vidno označbo pridelovalca, tipa in sorte vina.

Za vino se lahko šteje samo alkoholno pijačo iz žitnega grozdja. Hibridna vina ne smejo v promet, niti se jih ne sme nikjer točiti. Uredba o prepovedi točenja hibridnih vin prepoveduje zgolj točenje take pijače, ni pa v nasprotju s to uredbo trgovanje in skladiščenje takih vin v kleteh gostinskih obratov za takolimenovano domačo uporabo ali potrebo. V praksi se je to večkrat dogajalo. Kaj se je skrivalo za »domačo uporabo«, so često občutili potrošniki. Najnižja alkoholna stopnja vina naj ne bo izpod 8%, za sorta vina pa ne izpod 9% alkohola. Tako določilo bi marsikatero navadnjeno vino izločilo iz prometa, pa tudi na čas trgatve bi marsikje zelo ugodno vplivalo.

Za neažurna vina je treba imeti vina, ki imajo spremenjene organske lastnosti in cikinjena vina. Najvisje dopustno količino klajpljivih kislin bo treba

nekoliko zmanjšati. O ciku naj odločajo strokovne analize, a o drugih spremembah, ki jih ni mogoče ugotoviti z analizami, posebne strokovne komisije. Njihovo mnenje naj bo dokončno. Neažurna vina je treba uničiti (iziliti, denaturirati ali destilirati) takoj, ko se je zato izrekla komisija strokovnjakov. Krivce naj bi sodišča ločeno obravnavala in tudi kaznovala, kolikor seveda gre za prestopke, ki terjajo sodno kazen.

Vinski zakon naj bi predvidel učinkovito zaščito posameznih vinskih področij, tipov in sort vina. Mešanje vin z raznih vinogradniških področij je treba strogo zabraniti. Potrošnik ne sme nikdar dvomiti, kakšno vino pije. To naj bi veljalo za odprta in zaprta vina. Sortna vina naj bodo označena z imenom ene sorte le v primerih, ko je ena sorta zastopana v vinu s 75% deležem. Vsako mešanje vin v vinski trgovini naj ima za posledico izgubo pravice do naslova »sortna vina«.

Tudi sladkanje slabih vin se lahko dovoli samo pod določenimi pogoji: sladkati se sme samo pri pridelovalcu, oziroma združenju pridelovalcev. To opravilo se sme izvrševati le pri moštu, nikdar pa pri vinu. Evidenco in nadzorstvo nad sladkanjem vin naj vodi pristojni okrajni ljudski odbor po svojih strokovnjakih. Mokro sladkanje (z vodo) pri nas ni potrebno. V nobenem primeru pa se ne sme enemu hl mošta dodati več kot 4 kg sladkorja. Izboljšano vino ne more nositi naslova: pristno, originalno in podobno.

Določila sedanje Uredbe o steklenjenju vina naj bi tudi v prihodnosti ostala v veljavi. Važno pa je, da se vina smejo stekleničiti samo v pridelovalnih področjih in pod nadzorstvom vinarkega inštituta. Ni manjšega pomena za nekatera področja je določanje začetka trgatve. To naj bi se prepustilo okrajnim ljudskim odborom.

Nadzorstvo nad izvajanjem zakona v naši republiki naj bi prevzel Vinarski inštitut iz Maribora. Pod okriljem tega

zavoda deluje posebna strokovna komisija, ki je sestavljajo najboljši vinski strokovnjaki, pridelovalci vin, zastopniki gostinstva in vinske trgovine. Za uspešno izvajanje nadzorstva pa bi bilo treba v Sloveniji zaposliti pet ali šest kletarskih nadzornikov. S. Klnar

Kaj pogreša potnik in turist v Rušah

Ruše so že od nekdaj znane kot zelo zanimiv kraj. Ležijo ob vzhodu v lepo sotesko Drave, do kodor sega pred leti nastalo jezero za jezom hidroelektrarne Mariborski otok. Jezero, lepa okolica s Pohorjem in Kozjakom, kakor same Ruše s staro dramsko in industrijsko tradicijo so zelo privlačne za turiste in planince posebno v poletnih mesecih. Pozimi pa ljudi privablja Kozjak in Pohorje, z lepimi smučiški in planinškimi domovi. Po dveh urah hoda pridete iz Ruš do Ruske kohe pri Arehu. Od tu vas popeljejo poti na vse strani po lepem in skrivnostnem Pohorju in njegovih pragozdovih, od planinskih in lovskih koč, do luksuzno urejenih počitniških domov, ki so poznani po vsej naši domovini in tudi v tujini.

Po pošti in naporni poti si človek želi počnega počitka ali pa se želi dalj zadržati v enem kraju. In prav to v Rušah ni mogoče. Če vas doleti noč v Rušah in nimate sreče, da bi dobiti kakšen vlak proti Mariboru ali Dravogradu, kjer edino lahko z vas gotovostjo dobite prenočišče, ste v Rušah prepusteni sami sebi. V najboljšem primeru si pomagajte tako, da prehodite 15 km poti od Ruš do Maribora. V Rušah, ki so tudi precej velik industrijski center, saj zaposlujejo približno 1700 delavcev, z zelo okolico in mnogimi zanimivostmi, nimajo niti ene postelje za tujece, da bi lahko tam prenočili. Škoda, da v Rušah nimajo kozolcev, kjer bi se poleti sladko spalo v dehtenem senu. Dobro bi bilo, da bi v Rušah zgradili kakšen hotel oz. uredili vsaj zaslanja prenočišča. V. St.

Od vsepovsod

V nedeljo bo v Tolminu redni lokalni občini zbor socialnega zavornjstva, kjer bodo poročali o delu. Razpravljali bodo tudi o potrebi vnanje zdravstvenega doma, ki ga bodo najbrž začeli graditi prihodnje leto.

V tolminskem okraju so zdaj volitve v odbore LMS. Ždi se, da bodo vključene proti koncu tega meseca. Anurja bo v Tolminu okrajna mladinska konferenca, kjer bo mladina govorila o delu in uspehih.

V Vojskem na Tolminskem bodo prihodnje leto dogradili počitniški dom s 60 ležališči. Dom gradi kolektivni rudnik živega srebra v Idriji. Tu bodo našli oddih rudarji iz Idrije, dom pa bo koristil tudi zimskemu sportu, saj so v okolici Vojskega krasna smučišča. H. J.

Delauski svet v Litostroju je zasedal

Za higiensko zaščito so izdali 25 milijonov dinarjev

V petek so se zbrali člani delavskega sveta in drugi delavci Litostroja, da se pogovorijo o nadaljnjih ukrepih za zboljšanje delovne discipline in tovarni, zmanjšanje izmedkov, o nabavi raznih strojnih naprav v letu 1954 in še o drugih važnih stvareh v podjetju.

Na seji je poročal predsednik upravnega odbora Mihel in direktor tovarni Franc Pečar. Oba sta v poročilih govorila najprej o izmedkih in sicer jih je bilo v tem letu že do sedaj za okoli 200 milijonov din. Sama proizvodnja je precej izboljšala. Največ izmedkov je v jeklolivarni. Temu je vzrok pomanjkanje žerjavov. Sklenili so, da bodo v vseh oddelkih skrbili, da ne bo izmedkov. Predlagali so, da bi imeli inštruktorje, ki bi nadzirali potek dela v tovarni.

Tudi glede delovne discipline se v Litostroju ne morejo preveč pohvaliti. Zato so v delavskem svetu smatrali za potrebno, da vsi tisti, ki bodo med letom imeli neopravičene izostanke in delajo »plave«, se jim pri delitvi presežka odtgne neka vsota.

Zelo dobro je Litostroj založen z naročili. Da bi vsem naročnikom ustregli, bi morali napraviti po planu trikrat več in šele leta 1957 bodo lahko ustregli no-

vim naročnikom. Za prihodnje leto in za naslednje leto imajo vse po načrtih pripravljeno. V načrtu so dela turbin za hidrocentrale za Kažnjaru, za III. agregat Vuzenica (dva že izdelana), Dravograd in Mariborski otok. V tovarni bodo izdelali tudi črpalke za namakanje za Vojvodino in Banat in na stotine ton drugih potrebnih strojev in naprav.

Litostroj sedaj izvažajo v Egipt, Turčijo, Pakistan, Grčijo, Indijo in drugam. Za Indijo je naročenih 30 žerjavov. Litostroju so potrebne devize za nabavo nadaljnjih strojev, predvsem pa pločevinar-

no, ki jo zidajo. Za opremo in za dograditev je podjetje dobilo 698 milijonov dinarjev kredita in delavski svet je odobril najetje za dobo treh let.

Nesreče v tovarni se še vedno dogajajo, čeprav so izdali blizu 25 milijonov za higiensko in tehnično zaščito dela. Razpravljali so, kako bi izboljšali to stanje v korist delavstva.

Tovarna Litostroj se čedalje bolj uveljavlja ne samo v domovini, temveč tudi na svetovnem trgu, kjer so dokazali, da lahko konkurirajo tehnično bolj razvitem državam. A. Z.

NOVI SLOVENSKI GROBOVI NA TUJEM

V Clevelandu so umrli Ludvik Farčnik, star 88 let, doma iz Zagorja ob Savi, Janez Lah, star 70 let, doma iz Smrčja pri Jelšah, Jože Mervar, star 75 let, doma iz Dešnje vasi na Dolenskem, Ana Rehar, roj. Dolgan, doma iz vasi Nova Sušica na Krasu, Janez Fonda, star 89 let, doma iz Lokca na Primorskem, Matija Videgar, star 73 let, doma iz Kandri pri Litiji, Elizabeta Medic, stara 60 let, doma iz Vrhnike in Josip Leban, star 82 let, doma iz vasi Ternovo pri Gorici.

V Chicagu je umrla Karolina Ham, roj. Gorenko, stara 37 let. — V Milwaukee sta umrli Pavel Kuglič, star 71 let, doma s Korotkega, in Uršula Verbič, stara 78 let, doma z Iga pri Ljubljani. — V Nokomisu je umrla Jože Hauptman, star 75 let, doma iz Polanška pri Litiji. — V Ciceru je umrla Terezija Zlokan. — V Fontani sta umrli Frančiška Peklje, stara 68 let, doma iz Loškega potoka pri Ribnici in Ljilje Sieber, star 72 let, doma iz Stranj pri Kamniku. — V Braddocku je umrl Martin Bajuk, star 74 let, doma iz vasi Grma v Bell krajini. — V Asplenu je umrl Franc Dolinšek, star 83 let, doma iz Bistrice pri Kamniku. — V Akronu je umrl Jože Beruš, star 61 let, doma iz občine Prečna pri Novem mestu. — V Rentonu je umrl Jakob Vrtnik, star 85 let, doma iz občine Nova Stifca pri Gornjem gradu. — V Lowellu je umrl Jakob Zupančič, star 86 let, doma iz Otavca pri Cronolju. — V Racinu je umrl Jože Umek. — V Blainu je umrl Martin Skoda, star 70 let, doma iz vasi Ravno pri Kriškem. — V Mendow Landesu je umrl Franc Drenover, star 74 let, doma iz Naklega. — V Farrelu je umrla Rozalija Garm, stara 84 let, rojena v Chicagu.

IZ VČERAŠNJE DRUGE IZDAJE

VOLITVE PREDSEDNIKA FRANCOŠKE REPUBLIKE — V zlic ogorčenju francoske javnosti in tiska, ki je včeraj poudaril, da ogorčen francoski poslanci in senatorji izgubili sleherni ugled v Francoboj na svet, tudi sinočnje osmo glasovanje ni dalo nikakega cilja in po svetu, tudi sinočnje osmo glasovanje ni dalo nikakega definitivnega rezultata. Vendar je bil sinoči majhen napredek v razvoju položaja: radikalni socialisti Medecin se je v zadnjem trenutku umaknil iz arene kandidatov. Rezultat je bil, da je Laniel ku dosegel 430, Naegelen pa 381 glasov. Tako manjka zdaj prvemu še 22 glasov do absolutne večine.

PELLA ISČE POMOC PRI DE GASPERIJU — V Castel Gandolftu sta se včeraj sestala ministri predsednik Pella in De Gasperi. Pogovarjala sta se o notranjopolitčnih vprašanjih. Poročajo, da sta govorila o razmerju med vlado in vladno večino v parlamentu oziroma o načinu, kako bi okreplili vladno večino v poslanski zbornici.

Poverjeniki Prešernove družbe, ki iz kakršnega koli razloga ne boste več opravljali poverjeniških poslov, poskrbite za novega poverjenika ali pa nam vsaj sporočite, da ne boste več opravljali te naloge

Nič ne more opravičiti samovoljnega in nehumanega odnosa do bolnikov

Nemogoče razmere v pljučnem oddelku bolnišnice na Pohorju — Kam lahko pripelje samovoljnost in naglušnost za demokratične metode

Pljučni oddelek mariborske splošne bolnišnice je imel prvotno svoje prostore v Vinarski ulici. Že takrat se je govorilo o pretrdem sistemu, ki ga je uvajal primarij dr. Radšel, šef pljučnega oddelka. Toda takrat te govornice niso jemali dovolj resno. A tudi po preselitvi na Pohorje, te govornice niso ponchale, temveč so se še celo stopnjevale.

Razmere, ki so vladale v pljučnem oddelku, so začeli v preteklem mesecu hitro odkrivati. Konec novembra je bivši bolnik Mar prinesel predsedstvu MLO pismo, v katerem je opisal stanje, ki vlada v pljučnem oddelku. Skoraj hkrati sta bolnik Mar in Marušič demonstrativno zapustila pljučni oddelek na Pohorju. Kmalu potem, ko je bilo dostavljeno pismo predsedstvu MLO, je bil na njegovo pobudo v splošni bolnici sestanek z zdravniškimi pljučnega oddelka, kjer je bil prisoten tudi primarij dr. Radšel. Govorili so o vsebini pisma, ki ga je poslal Mar, Dr. Radšlu so predlagali, naj dostavi pismen odgovor, kar je tudi storil. Na njegov odgovor je bolnik Mar ponovno odgovoril ter razširil in dokumentiral svoje prvotne izjave. V začetku decembra je bila na pljučnem oddelku na Pohorju komisija Sveta za zdravstvo MLO, zastopniki upravnega odbora splošne bolnice in predstavnikov sindikalne podružnice splošne bolnice. Komisija je govorila o razmerah v pljučnem oddelku na Pohorju z bolniki delovnih kolektivov in zdravniškimi pljučnega oddelka. Sledila je seja upravnega odbora, na kateri so bili prisotni tudi šefi posameznih oddelkov. Prav tako je bil o razmerah na pljučnem oddelku obveščen posvetovalni organ upravnega odbora — strokovni svet. Upravni odbor je na podlagi vseh teh dejstev sklenil, da dobi primarij dr. Radšel suspenz na mesto šefa pljučnega oddelka na Pohorju in da se njegova zadeva preda disciplinskemu sodišču MLO.

Hišni red.
Strokovnost in humanost.
Temperament in postopki.
Svet bolnikov. Režim v režimu.
Odnos do delovnega kolektiva.
Res je, da mora vladati v pljučnih oddelkih, v sanatorijih, kjer zdravijo tuberkulozne bolnike, strožji red kakor v drugih oddelkih bolnic. To pa prav zaradi značaja same bolezni. Red mora vladati, ker je eden izmed glavnih faktorjev, da bolnik sam doprinese svoj delež k čimprejnjemu okrevanju. Tak strogi red pa se je na pljučnem oddelku na Pohorju izrodil v sistem, ki je vladal nad bolniki, v sistem, ki je samovoljno odločal o kaznih, odpustih in o vsem drugem v oddelku. Ta sistem se je utelesil v osebi primarija dr. Radšla. Nobena strokovnost ne more opravičevati ali zmanjševati nehumanih dejanj, ki ogrožajo zdravje bolnika ali pa njegove okolice, ko se po disciplinskem odpustu vrne domov.

Val ti postopki govorijo, da je šel dr. Radšel v nemogočo skrajnost. Že prej je bil opozorjen, naj ne stopa tako, toda namosto da bi malo razmislil, če so bolniki ali mlajši zdravniki kaj pripomnili, je kazal osebno nžaljenost. Tu in tam je bilo slišati glas, ki je hotel opravičiti dejanje dr. Radšla z njegovim temperamentom. Prav gotovo je, da ima pri tem tudi temperament svoj delež, toda razmer, ki so vladale na pljučnem oddelku na Pohorju, ni mogoče opravičevati z razboritim temperamentom. Vse kaže, da je dr. Radšel delal vse to iz osebnega prepričanja, da je on sam ustanova in da lahko dela vse, kar hoče in kar misli, da je — po njegovem — prav.

To nam tudi potrjuje njegove izjave ob dogodku, ko prejšnji dan nekaj bolnikov ni dobilo večerje, češ da niso prišli pravočasno, čeprav čas, odmerjen za večerjo, še ni potekel. Bolnik Mar, iz solidarnosti do drugih, ni hotel jesti, čeprav je bila zanj pripravljena večerja. Zaradi tega je primarij njega in ostale poklical k sebi v pisarno. Mar je v razgovoru omenil, da bi bilo nemara dobro, če bi sestavili svet bolnikov, ki li najlaže in hitro reševal vse nastale težave v oddelku. Taki sveti pa so prav možni v sanatorijih in odd., kakor je pljučni, kjer ostanje bolniki daljšo dobo. Na ta predlog je dr. Radšel, med drugim rekli: »To pa ne more biti, kajti režima v režimu ne morem trpeti. Morda sem človek starokopitneč, toda od svojega režima ne odstopim.«

Samo z enim primerom lahko označimo njegov odnos do delovnega kolektiva, čeprav je znal delati tudi izjeme. Perica Milka Leopold je bila noseča. Poklical jo je k sebi in vprašal, kaj misli storiti, ali misli ostati v pralnici, ali pa bo sama odpovedala. Prosila je za preместitev v kak drugi oddelek, kjer bi lažje opravljala delo. Na sestanku delovnega kolektiva je potem povedala, da ji je na to njeno prošnjo primarij

rekel, da ne mara nobene iz pralnice, »iz tiste svinjarije.«
Zdravniška etika.
Tak odnos do ljudi je nesprijemljiv za socialistično družbo, za socialistične odnose med ljudmi.
Zdravniki pljučnega oddelka pravijo v svoji izjavi: »Ni mo zlonamerni kronisti, da bi zbirali kakršne koli obtežile material proti našemu šefu, vendar ve vsak od nas precej nelepih stvari, ki so na meji zdravniške etike.«
Prav vsi doseđani primeri, ki smo jih navedli, odločno govorijo, kakšen ne bi smel biti odnos do bolnikov. Vsak zdrav človek mora obsojati tako pretirano strogo disciplino, tak način disciplinskih odpustov, kolektivnih kazni, nepravilen odnos do bolnikov kakor tudi podrejenih. Te prijeme lahko označimo kot nevezgojne in nehumane, spričo nerednosti, ki naj bi se dogajale od strani Lolinikov.
Dobro vemo, da je treba za sprejem tuberkuloznih bolnikov medicinsko indikacijo. Kako more potem brez medicinskih indikacij priti do disciplinskega odpusta? Nikakor ni mogoče nenkrat prekiniti zdravljenja zaradi kakoga prekrška. Prekrški ne morajo biti utemeljeni razlogi, da je bolnik odpuščen s tako nezaljubljenosti, kot je tuberkuloza. S tem družba nima nobene koristi, ampak kvečjemu škodo. Bolnikova okolica je izpostavljena okužbi, in kje je tu potem borla za preventivo, če pa jo s takimi primeri sami onemogočamo. Na vsak način bi morali počakati, da tak človek ozdravi, ali pa ga premostiti kam drugam. Odpust bi moral biti le posledica prejšnjih naporov in poskusov, da bi bolnika navadili na red in vse drugo, kar se zahteva od njega.
Tak odnos do ljudi je nesprijemljiv za socialistično družbo in za socialistične odnose med ljudmi. Danes povsod uspevajo široke oblike samoupravljanja in družbene kontrole. Nekateri pa še vedno hočejo držati vse v rokah in se posluževati diktatorstva, kar nam prepričljivo govori primer dr. Radšla. Njegovo gledanje in postopki niso daleč od tega, da so ljudje samo številke ali pa objekti za preskušanje zdravstvenih metod; če ti ni prav, če ti ne ugađa, če ti kdo kaj reče, kar ti ni po volji, ga kamufel, ga pošlje domov.

Primerov disciplinskega odpusta je bilo več in z medicinskega stališča nikakor niso opravičljivi, ne glede na to, kakšnega značaja so bili prekrški. Tukaj vam bomo navedli enega najbolj drastičnih primerov, ki se je še srečeno končal. Bolnik Janžek je imel plastiko in je bil pozitiven. Neko jutro je pri viziti vprašal dr. Radšla, kaj misli, ali ne bi bilo dobro, da bi pri njem začeli z antibiotiki. Na to vprašanje je bil primarij razjezil, češ, da nima zaupanja v starejšega zdravnika. Rekli so, naj mu takoj dajo obleko in naj izgine domov. Ker pa je bil pacient pozitiven in v vroči stanju, je po nasvetu bolnikov in zdravnikov oddelka ponizno prosil primarija, naj mu oprost, češ da s tem ni mislil nič hudega. Potem mu je primarij dovolil ostati na oddelku. Janžek je torej milostno ostal, toda mnogi so morali zaradi raznih sprekrškov oditi.

Nekega dne, ko je veljala kolektivna prepoved za sprehod, sta Lolinika Cah in Bajc to prepoved, razumljivo, prekršila. Kolektivne kazni nista upoštevala, ker take kazni ne predvideva noben hišni red v bolnišnici. A njun sprehod se je končal s kaznijo — disciplinski odpust iz bolnice kljub temu, da sta bila potrebna nadaljnega zdravljenja. Treba je bilo pač očuvati avtoriteto.

Kolektivna kazen je bila uvedena za najmanjšo prekrško. Ni bilo važno, kdo je storil kak prekršek, kazen so morali pač prestajati vsi. Pa pogledimo, kakšna nedoslednost je pri tem vladala; bolniki so bili kaznovani, če so prekršili hišni red, na drugi strani pa so opravljali prostovoljno delo na vrtu. Pri tem delu so bili udeleženi tudi bolniki skupine A, ki bi morali samo ložati. Delali pa so zato, da so si a prostovoljnem delom zaslužili kakšno prostost, ki jo je dovoljeval hišni red za druge vrste bolnikov, n. pr. sprehodi itd. Res je, da ni nihče zahteval, da naj delajo na vrtu, toda noben predstojnik tega že po svoji zdravniški vesti ne li smel dovoljevati. S tem je pač sam najbolj očitno kršil hišni red v pljučnem oddelku.

Se o primeru cenzuriranja pošte: bolnik Flis Roman je pisal dopisnico, na kateri je med drugim takole označil pljučni oddelek na Pohorju: »Na

Nič ta ne skrbijo posledice, ki jih bo utrpel on in njegova okolica.

Vsak naš človek obsoja tak sistem odnosa do ljudi, ki je vladal v pljučnem oddelku na Pohorju. To je zastarel odnos do ljudi, to je pravi zakoreninjeni birokratizem. Tak nemogoč absolutizem na drugi strani zadržuje razvoj mlajših zdravnikov. Ni naš namen, da bi o tem razpravljali. Tudi ni naš namen govoriti o tem, če bi se lahko pri zdravljenju posluževali modernjših metod. Tu imajo lesedo strokovnjaki.

Poleg telesnega zdravja potrebuje človek tudi duševno zdravje in še posebno tuberkulozni bolniki, ki so mnogo bolj občutljivi. Pravi človeški odnos in pravi vzgojni prijem pri prekrških samo pospešujejo hitro okrevanje. Vsaka druga metoda pa bolnika tlačil, da se zapira vase, vzgaja v bolniku hlapčevstvo, da si ne upa povedati svojega mnenja, kar je v njegovo škodo in v škodo vseh bolnikov. Bolnik ne sme biti prikrajšan za pravice, ki mu jih po hišnem redu ne more nihče vzeti.

Dejstvo pa je, da taki odnosi do ljudi niso humani in da zahtevajo obsojdo v tem primeru in kjerkoli bi se še pojavili.
N. V.

Kakor na morju in na kopnem trdi v zraku bdiijo borci JLA, da lahko mirno gradimo svojo socialistično bodočnost.

SLOVENSKI ISTRI VEČ POMOČI DA BO KULTURNO ZAZIVELA

Komaj vsak stoti prebivalec naročen na časopis — V Gradišču grade poslopje za osemletko — Zadržno posestvo v Črnem Kalu je zrigolalo kmetom nad 100 ha vinogradov

Slovenska Istra, ki šteje nekaj nad 5000 prebivalcev, sodi nedvomno med naše najbolj zaostale kraje. Tod namreč še danes na ta del nima niti ene knjižnice, niti dvorane, niti kulturno prosvetnega društva. Na sto prebivalcev pride v teh krajih komaj en časopis, da o šolah sploh ne govorimo, ker so le maloštevilne in še te v skrajno neprimernih prostorih. Edina osnovna šola, ki pa po zgradbi v resnici ne zasluži to ime, je v Rižani.

Potrebe po šolskih zgradbah v Slovenski Istri so torej dovolj utemeljene. V Črnem Kalu kot nekakšnem središču tega dela Slo-

venije bo vsekakor treba zgraditi poslopje za osemletko, kjer se bo vzgajal mladi istrski razumnik. Vrh tega bodo prihodnje leto začeli v Črnem Kalu graditi gospodarska poslopja s skladišči in trgovino za združno posestvo, ki je prva trdnjava osnova za gospodarski napredek Slovenske Istre. To posestvo budi med tamošnjimi kmetovalci, zlasti pa med mladino zanimanje za napredno obdelovanje zemlje in so n. pr. letos pripravili večmesečni tečaj, ki ga je posejalo okrog 40 ljudi.

Niže, v Gradišču, nameravajo osnovati drugo kulturno žarišče z osemletno šolo, ki so jo že začeli

graditi. Če upoštevamo, da je ta kraj s svojo okolico še bolj zaostal kot severni del Istre in da bo na šoli poučevalo 6 do 7 učiteljev, bo nova šola v resnici lahko ustvarila trdna temelje za kulturni napredek. Seveda se samo s tem Istra ne bo mogla dvigniti iz zaostalosti, še zlasti če pomislimo, da ti kraji nimajo ne zdravnik, ne živnozdravnika in niti ne kake preproste obrtne delavnice. Značilno je, da morajo tudi za umrle naročati rakve v Hrpeljah, ker je tam najbližja mizarska delavnica. Letos so na primer v prenekateri vasi Slovenske Istre pri poslušali radio, ker dosihmal niso imeli električne luči.

Poleg najosnovnejših kulturnih ustanov kot so šole, bo treba v Istri postaviti tudi zdravstveni dom, kjer bodo prebivalci našli prvo pomoč.

Kakor smo omenili na začetku, je združno posestvo OZZ v Črnem Kalu prvo zaoralo v ledino istrskega napredka. Ne le, da je osnovalo že več kmetijskih tečajev, ampak je tudi na pobudo OLO Sežana razpisalo natečaj za najboljši vinogradnik, sardjare in živinorejce v letih 1953/54. OLO je za najboljši kmetijce dočel 12 in pol milijona din nagrad, hkrati pa vsem tistim, ki imajo obdelovalnih posestev, objubil zrigolati vinograde. Za ta natečaj se je prigrisalo nad 300 kmetovalcev, tako, da okraj niti vsem ni mogel ugoditi. S traktorji so zrigolali le okrog 100 ha vinogradov, s čemer pa je naraslo zanimanje za napredno obdelovanje tudi med drugimi kmeti. V občini Črni Kal se je potem prijavilo za natečaj nadaljnjih 35 kmetovalcev.

Če upoštevamo, da so istrski vinogradi že danes ta dan bolj donosni kot denimo, štajerski (tudi pridelajo okrog 65 hl na ha, na štajerskem pa komaj 25 do 30), je pobuda združnega posestva v Črnem Kalu ob podpori okrajne mehanizacije toliko bolj pomembna.
N. Z.

Barvastih kovin nam ne bo manjkalo

Prihodnje leto nam bo začela vrsta metalurških podjetij dajati barvaste kovine

Pred vojno je bila proizvodnja barvastih kovin najrazvitejša; tujci so jo imeli v rokah, pa je zato kolikor toliko napredovala, če že ne zaradi nas, pa zaradi njih. Pa vendar razen Bora in Trepcé nismo imeli pomembnejšega rudnika, da o tovarnah za nadaljnjo predelavo niti ne govorimo.

V drugi polovici prihodnjega leta bodo začeli pošiljati borski baker v Sevojno, v moderno valjarno, kjer bo dobil svojo končno obliko, bodiši da bodo napravili iz njega tanke palice, žico, pločevino ali pa ogromna ležišča za lokomotive itd. Takrat bo Sevojno proizvajal okrog 10.000 ton valjanega bakra. V naslednjem letu pa se bo še bolj razmahnil — dajal bo okrog 24.000 ton.

Valjarno v Sevojno dograjujejo. Začela pa bo obratovati šele čez leto dni. Vse je gotovo: ogromna dvorana, ki pokriva okoli 4 ha, livarna in večidel oddel-

ka za stiskalnice. Toda montažna dela ter dovoz strojev trajajo dolge mesece.

Potemtakem se je tudi najrazvitejša metalurška panoga — razvila. To je še očitneje, če si ogledamo proizvodnjo aluminija. Naša dežela je bogata aluminijeve rude, saj sodimo med najbogatije države v Evropi. Vendar imamo aluminija malo. Uvažamo ga, namesto da bi ga izvažali. Zato nas bo vse razveselila nova tovarna v Kidričevem (Štrnišče), ki jo dograjujejo. Tudi v njej so ostala nezaključena v glavnem samo montažna dela. Tudi le-ta bo začela obratovati v drugi polovici prihodnjega leta. Čeprav bo obratovala le s polovično zmogljivostjo, bo proizvedla petkrat več, kot znaša celotna sedanja proizvodnja — okrog 15.000 ton aluminija in 50.000 ton glinice. Drugo razdobje proizvodnje bodo začeli 1956, ko bo tovarna dajala dvakrat več

aluminija — okrog 30.000 ton.

Tako bodo že v prihodnjem letu lahko pridobivali glinico, kaneje pa, ko bodo vsi obrati gotovi, tudi aluminij.

V prvem razdobju bo vsej tej proizvodnji lahko kos valjarna, ki jo grade v Ražanah. Tudi ta bo gotova v drugi polovici prihodnjega leta. Izdelala bo okrog 15 tisoč ton valjanih izdelkov: cevi, pločevine, žice itd. To pa ni vse. Ta tovarna bo izdelala 1955. okrog 16.000 ton elektrod, leto kasneje pa bo začela izdelovati ferolegure.

Grade tudi elektrizo cinka v Šabcu, ki bo prihodnje leto dajala okrog 12.000 ton cinka in okrog 25.000 ton žveplene kisline. Grade tudi tovarno diskoze v Loznici. Čez dve, tri leta bodo začeli pridobivati tudi novo bakreno rudo, in sicer v rudniku bakra in pirita v Majdanpeku, ki bo dajal okrog 55.000 ton bakra in nad 60.000 ton superfosfata.

Tu nismo omenili rudnikov, ki so že začeli obratovati: rudnika antimona v Zajači (z zmogljivostjo 60.000 ton) in druge.

Z manevrov JLA: Izvidnika na položaju

Steklarna v Rogaški Slatini se ne strinja s predlagano uvrstitvijo v industrijske skupine

Kolektiv steklarne »Boris Kidrič« v Rogaški Slatini je poslal našemu uredništvu daljše pismo, iz katerega povzemamo važnejše ugotovitve.

Kolektiv steklarne »Boris Kidrič« steklarne proizvodnje a popolnoma ročnim delom v II. industrijsko skupino, ker bi ji sicer storiili krivico. Svojo zahtevo utemeljuje s tem, češ da zahteva proizvodnja luksuznega stekla (ki ga izdelujejo v Rogaški Slatini) ročno delo obrtniške narave, pri čemer so potrebni večinoma kvalificirani in visoko kvalificirani delavci. Proizvodnja luksuznega stekla se deli v tri osnovne faze: v ročno pisano izdelavo steklenih predmetov pri peči, v ročno brušenje in graviranje stekla ter v ročno dekorativno silkanje. Ročna obdelava stekla pri peči, v kateri je temperatura 1250 stopinj Celzija, zahteva od delavcev precejšnjo zdravstveno odpornost, hkrati pa mnogo znanja in prakse. Razen vročini (peleti do 55 stopinj Celzija) so ti delavci izpostavljeni tudi žvepleni plinovi, ki jih celo z ventilacijo ni moč povsem odpraviti. Pri brušenju luksuznega stekla (na zelenih ploščah s kremenčevim peskom na karborundnih ter na silicijevu aluminijevih ploščah) prihaja

steklen prah v pljuča brusilcev, ki zato zbolevalo za silikozo. Brusilci morajo imeti pri delu mokre roke, temperatura vode pa je od 10 do 15 stopinj Celzija. Delo je naporno, kajti stekleni predmeti tehtajo do 8 kg, pri brušenju pa delavcevo roko slonijo le na komolcih, kar povzroča mrtvice in časoma manjšo gibljivost mišic.

To delo ni samo naporno in zdravju škodljivo, ampak zahteva od delavca tudi estetski okus in sodi med umetno obrt, ki jo v nekaterih državah celo prekaša. Proizvodnja luksuznega stekla ni mehanizirana, temveč zahteva izključno ročno delo, ki so mu kvečjemu kvalificirani in visokokvalificirani strokovnjaki.

Kolektiv »Boris Kidrič« zato smatra, da je proizvodnja luksuznega stekla napačno pristeta v V. industrijsko skupino kakor druge industrijske vrste. Pravilno bi bilo, da bi to steklarstvo proizvodnjo uvrstili v II. skupino, kajti v nasprotnem primeru bi protivažatec luksuznega stekla škodovali pri plačah.

K RAZPRAVI O STUDIJSKEM IN IZPITNEM REDU NA NAŠIH VISOKIH SOLAH

Ali so učni načrti na univerzah res preobširni?

Redakcija »Borbe« se je obrnila z naslednjim vprašanjem na vse rektorje univerz in visokih šol v FLRJ. Danes se na Univerzah in visokih šolah največ govori o režimu študija, učnih načrtih in programih, ki zaradi svoje preobširnosti in nedoklene urejenosti ovirajo uspešen študij. Na zasedanju fakultetnih svetov ter na konferencah Zveze študentov so pravi vprašanja bila središčni predmet razprav, zato Vas prosimo, tovariš rektor, če nam naredite poverdati, kakšen je v tem pogledu položaj na Vaši univerzi oziroma visoki šoli, kaj se je v tem pogledu doslej že storilo in kaj se bo ukrenilo v bodoče, da bi se ta vprašanja kar najbolje in za čas rešila?

Dr. FRAN ZWITTER

Na naši Univerzi, ki obsega zdaj štiri fakultete (prirodoslovno-matematično, filozofsko, pravno in ekonomsko), se je v študijskem letu 1951-52 izvedla temeljita revizija študijskega in izpitnega sistema v tem

slovesnem, da so se odpravili številni delni izpiti in izpiti iz predmetov, ki niso bistveno potrebni, in da se študentom po preizkušnjih izpiti v prvi dobi študija pusti čas, da se poglode v svoji študij in da nato dokažejo svoje znanje iz več zaokroženih materij na relativno majhnem številu izpiti, zlasti diplomskih izpiti. Proti našemu sedanjemu izpitnemu sistemu je bilo in je doslej zelo malo ugovorov, tako da o kakoli splošni krizi študijskega in izpitnega sistema na naši Univerzi ne more biti govora. Trditve o preobširnosti in neurejenosti študijskega sistema sploh greše v tem, da stanje, ki morda vendar za kako visoko šolo in bi ga bilo potrebno zanjo konkretno prikazati, generalizirajo na vse visoke šole sploh. Sicer pa obstoji na naši Univerzi načelo, da se mora pred vsako spremembo študijskega in izpitnega sistema obvezno konzultirati študentska organizacija, in ta organizacija ima vedno tudi možnost, da sama direktno predlaga spremembe študijskim komisijam na fakultetah, kar se je v posameznih primerih tudi zgodilo in so se nekatere spremembe tudi izvedle. Jasnno pa je, da take spremembe ne morejo odstopati od dohodnih minimalnih zahtev glede kvalitete študija, ker bi univerza, ki bi odstopala od teh zahtev, ne bila več univerza in ker bi naše ljudstvo zaradi dela takih nekonvencionalnih abstrakcij, ki bi jih dajale naše visoke šole, trpelo ogromno škodo. Glavne ovire za to, da študijski uspehi na naši Univerzi niso taki, kakor bi si jih želeli, pa ne vidim v študijskem sistemu, ampak v drugih vzrokih, predvsem v nezadovoljivem materialnem položaju študentov in pa v kritičnem stanju materialnih pogojev za delo naše Univerze, zlasti njenih prostorov, ki so premajhni in njihovo vprašanje ni rešeno. Zato izražam željo, da bi se naša družba in naše študentske organizacije zanimale v prvi vrsti za ta vprašanja.

Dr. VUKIČ MIČOVIČ

»Koj skrajša želim poudariti,« je dejal rektor beograjske Univerze dr. Vukič Mičović, »da v zadnjem času, kadar govore o vprašanjih univerz, stvari poslušajo in pri tem navaajo, da ni bil storjen nikakršen napredek glede učnih načrtov in programov. Prav tako nasplošno presoajo tudi delo profesorjev in študentov. Toda da bi bila takšna razprava koristna, je treba vedno določeno pokazati na načrte in programe tistih fakultet, odskov in skupin oziroma na predmete na posameznih fakultetah, na katere mislijo. To velja tudi za mnoga o študentih in profesorjih. Ob tej priliki želim pripomniti, da so bili zadnji načrti in programi izdelani po obširni razpravi, in sicer ne samo v fakultetnih svetih, marveč tudi skupaj s predstavniki študentov in ustreznimi strokovnjaki, pa tudi v odboru za visoke šole in znanost Svetu za prosveto in kulturo Srbije. Prav tako so o njih razpravljali tudi v »Studentu«, Univerzitetnem vjesniku in v Društvu univerzitetnih profesorjev oziroma njegovih sekcijah. Skratka, o vseh teh vprašanjih smo javno razpravljali, preden so bili izdelani sklepi. Na začetku tega šolskega leta je bilo na skupnem sestanku rektorjev Univerze, TVŠ in MVS ter predstavnikov študentov sklenjeno, da bomo učne načrte in programe, kakor tudi študijski režim še enkrat podrobno analizirali in da bomo na nekaterih

fakultetah oziroma skupinah posameznih fakultet storili nadaljnje spremembe z namenom, da bi število predmetov in izpitov po potrebi skrajšali. Ti sklepi so bili poslani fakultetam vseh treh visokih šol. Pri tej najnovejši reviziji učnih načrtov in programov na fakultetah naše Univerze se je treba ravnati po naslednjih načelih:

Univerzitetni študij naj pripravljajo strokovnjake splošnega tipa in zato med študijem na fakultetah ni potrebno »usmerjevanje«.

Število učnih predmetov na fakultetah, zlasti na tistih, kjer so izpiti obvezni, je treba skrajšati na toliko, kolikor je nujno potrebno za to, da vzgojimo strokovnjake tiste fakultete.

Tudi te predmete je treba osvoboditi nepotrebnih podrobnosti in se izogniti obširnosti, delo pa čim bolj osredotočiti v laboratorijskih, seminarjih, knjižnicah, praktičnih delih in podobno.

Proučiti je treba tudi vprašanje, ali je treba podaljšati na posameznih fakultetah študij na več kot štiri leta. O vsem tem razpravljamo v sekcijah Društva univerzitetnih profesorjev, na katedrah in fakultetnih svetih, in sicer skupaj s predstavniki študentov, posvetovali pa se bomo tudi s strokovnimi društvi in gospodarstveniki.

Dr. ing. ANTON KUHELJ

Sedanji učni načrt za našo šolo je bil predložen Svetu za prosveto in kulturo LRS letos junija in je nastal kot rezultat razmeroma dolega razvoja ter dolgih in mestoma tudi ostrih diskusij in borb z raznimi vplivi. Pri krojenju je za vzgojo inženirjev dokaj širok izbor: arhitektov, elektrotehnikov za jake in za šibki tok, gradbenikov, geodetov, kemikov, tehničnih fizikov, rudarjev, metalurgov in strojnikov. Načrt za jake v splošnem vsa osnovna vprašanja vsega področja; samo gradbeniki se v zadnjem (9.) semestru po splošnih predavanjih seznanijo še z nekaterimi posebnimi vprašanji iz hidrotehnike, konstruktivne ali prometne tehnike. Primerjava z učnimi načrti domačih in tujih šol te vrste ne kaže posebnih razlik ne po obsegu in ne po vsebini razen rahle tendence, da bi se teoretični predmeti nekoliko skrajšali na račun strokovnih predavanj. Ker je sedanji načrt rezultat celoma zelo burnega razvoja zadnjih let in še ni preizkušen, ni mogoče v naprej trditi, da bi bil idealna rešitev (ki je najbrž sploh ni); pač pa smemo kljub nasprotnim trditvam mirno reči, da bi mogel biti solidna osnova za študij tehnike in da bodo po njem vzgojeni inženirji povsem ustrezali predvsem potrebam proizvodnje, v manjši meri pa zahtevam raziskovalnega dela.

Vzporedno z učnimi načrti, toda mogoče nekoliko bolj nekontrolirano so se razvijali tudi programi predavanja in vaj. Pri teoretičnih predmetih se v glavnem nekako ujemajo s programi srednjeevropskih šol (na zahtodu so teoretični predmeti v splošnem bolj obsežni), medtem ko grede pri praktičnih aplikacijah tu in tam mogoče še nekoliko čez povpreček. Ker se zaradi izredno hitrega menjavanja načrtov v zadnjih letih in zaradi raznih razvojnih poti predavateljev programi posameznih predavanj in vaj ne ujemajo več popolnoma, je svet naše šole še pred zad-

nimi nastopi študentov sprejel predlog, da naj fakultetne študijske komisije ponovno pregledajo programe predavanja in vaj in jih ob primernem sodelovanju študentov in strokovnih društev uredijo. Prepričan sem, da bodo ti pregledi prinesli nekaj olajšav za študente; toda študijske dobe ne bo mogoče na ta način bistveno skrajšati, ker tudi programi ni mogoče znatno zmanjšati, ne da bi občutno trpela kvaliteta naših absolventov, s katero ne moremo biti že sedaj pri resnem premisleku popolnoma zadovoljni.

Študijski režim na naši šoli je kompromis med principom popolnoma svobodnega študija in med načelom, da je za pravilno in jasno razumevanje težje tvarine neobhodno potrebno dobro poznavanje osnov. Svobodni študij je čisto gotovo najbolj pravilna oblika, ki pa zahteva od študentov zelo visoko študijsko disciplino in tudi urejene življenjske razmere. Zadnji pogoj ni — kakor kažejo statistike — pri znatnem delu naših študentov izpolnjen; pa tudi študijska disciplina ni v splošnem tolikšna, da bi mogli študenti sproti študirati niti v prvih dveh letnikih, kjer naše zahteve nikakor ne grede čez zahteve na tujih visokih šolah. Slabe študijske navade s srednje šole in gnotne težave so privedle velike ne ravno slabih študentov do naravnost grotesknega načina dela. Izgibljejo se kolikor mogoče predavanjem in vajam in študirajo doma ali v učilnicah predmete iz prejšnjih letnikov, opremljene samo z najnujnejšimi učnimi pripomočki. Koliko energije se na ta način brez potrebe zgubi in kako dvomljivo so uspehi takega študija, bo vsakdo lahko potrdil, kdor je imel priložnost primerjati tako delo z aktivnim študijem med predavanji. Poleg urejenih risalnih in zadostnega števila pomožnih učnih moči je odvrnitev študentov od takega načina

študija eden glavnih pogojev za bolj uspešno delo, ki bo omogočilo, da bodo marljivji študenti diplomirali kmalu po absolutoriju, ne pa z zamudo enega, dveh ali celo več let.

Z 12. številko je zaključen prvi letnik »Književnega glasila«. »Knjiga 53«. Po raznih poskusih po vojni od našega tiska, in mimo »Slovenskega knjižnega trgca«, predstavlja »KNJIGA 53« v tej smeri napredek in kaže, da se bo s leti — kot »Knjiga 54, 55, 56« itd. — razvila v prijetno revilico, ki je poleg registracije in popularizacije novih izdaj slovenskih založb svojim bralcem posredovala tudi vpogled na tuje knjižne police, pričela marsikaj poročati (in okoli knjige danes ni malih problemov!) ter med tekstem prinesla tudi izbrane primerke leposlovnega. Vse to je revija pričela v manjši ali večji meri že letos, vendar bo

Ivan Generalić: Prvi sneg

JUGOSLOVANSKE KNJIŽNE NOVOSTI

Prijateljski odnos s Turčijo so našli odmev tudi v prevajalski politiki. Kar dve zagrebški založbi sta izdali dela turških avtorjev. Kar je zanimivo in obenem obžalovanja vredno, je, da sta se obe založbi lotili istega avtorja, Uškali Halid Zijlj. Je res znan turški pisatelj, spada v starejšo generacijo (1866—1945), toda njegove kvalitete niso take, da bi zasenčili vsa ostala turško literaturo in da bi samo on predstavljal to literaturo v narodu, ki te domala sploh ne pozna (Hrvatji imajo že nekaj knjižnih prevodov iz časa med obema vojnama).

Oba romana, ki sta prevedena, imata podnaslov »romana iz carigradskega življenja«. Prvi, »Pokojniki v beležnicah«, je eden prvih turških romanov sploh in ima vse značilnosti prvih korakov v tej zvrsti. Izdala ga je »Zora« kot 160. zvezek svoje revije »Mirane in razširjene zbirke »Mala biblioteka« v prevodu E. N. Bulbulovića.

Drugi roman »Salha hanuma« opisuje dobo mladoturških uporov leta 1908 in rahlo romantično zgodbo mlade vdove-hanume, ki je nekaj vodja teh uporov v Carigradu. Vse

polno umorov, razkrinkanih zarotnikov in sentimentalna ljubezen dveh mladih bitij napravi delo današnjemu bralcu nekoliko tuje in le realističen opis tedanjega življenja opravičuje nekoliko avtorjev sloves. Delo je za založbo »Seljačka sloga« prevedel Felim Spano.

Literarno delo novega avtorja nam je predstavilo »Novinarsko izdavaško preduzeće« iz Zagreba. John Hersey, mladi ameriški pisatelj in novinar, je leta 1945 dobil Pulitzerjevo nagrado (nekako ameriško Nobelovo nagrado za književnost; podeljujejo jo od leta 1918 in so jo do sedaj med drugim dobili tudi Sinclair Lewis, Pearl Buck, Margaret Mitchell, John Steinbeck in Upton Sinclair, avtorji, ki jih Slovenci poznamo iz prevodov) za svoje delo »Zvon za Adamov«. V romanu avtor prikaže Sicilijo takoj po izkrcanju zaveznikov leta 1943, gledano skozi prizmo prebivalcev mallega mesteca. Delo je v hrvaščini prevedel ing. Franjo Gaži.

Med novostmi iz klasične literaturo je omeniti Honorája Balzaca »Vragoljaste priče« (rajnik Anton Debeljak jih je prevedel kot »Krogovičeve priče«). To je vrsta novel, po zgledu Boccaccia in pod močnim vplivom Rabelaisa, od katerega je prevzel humor in satiro. Povesti so pisane v jeziku in stilu starih rokopišev iz XIV. stoletja in so pravi trd oreh prajalecem. Slavko Ježić je nalogo dostojno opravil.

Knjiga, ki jo je izdala zagrebška »Prosvjeta«, je prvi del od dveh, ki bosta prva popolna in kritična izdaja pri nas. Dosedanje izdaje so bile bolj ali manj širok izbor.

Pri beograjski založbi »Rad« je izšlo Viktorja Hugoja veliko delo »Les misérables« — »Jadnici v prevodu dr. N. Baranovića. Obširno delo, 1400 strani, je izšlo v dveh knjigah.

Druga beograjska založba »Prosveta« še dalj časa izdaja popolno, znanstveno izdajo svetovno znane zbirke pravljic »1001 noč«. Sedaj je izšel šesti zvezek, ki vsebuje 591. do 719. noč. Zbirko z vsem znanstvenim aparatom prevaja iz ruščine Marko Vidoković. Knjiga je bogato opremljena.

Kolikšno je zanimanje za to zbirko, priča že tretja izdaja prvega zvezka te zbirke, kar sta prvi dve že razprodani. Kdaj bomo dobili Slovenci vsaj dostojen izbor?

Izredna arheološka najdba v Franciji

Zadnje odkritje francoskih arheologov smatrajo za enega izmed najpomembnejših dogodkov v tej znanstveni panogi v zadnjih letih. — V vzhodni Franciji so že 1930 l. ob reki Soini našli naselje železne dobe, in sicer iz starejše tako imenovane halstatske dobe, ki je trajala približno med leti 1000 do 500 pr. n. š.

S postopnim izkopavanjem so našli številne predmete — orožje, orodje, nakit, keramične izdelke in drugo. Letos so našli nenavadno velik grob, ki je vzbudil med arheologi pravo občudovanje. V njem je bila pokopana mlada ženska. Njeno truplo je bilo položeno na velik voz, od katerega so ostali samo železni deli. Menijo, da je bila vladarica ali pa da je pripadala kraljevski rodbini, ker so na njeni lobanji našli krasen in bogato ornamentiran diadem iz čistega zlata, težak 495 gr. Razen tega so našli tudi druge dele njene nakite, obročke, zapustnice, ogrlice iz jantarja in diorita. V taistem grobu so našli tudi veliko ločeno posodo, visoko 1,65 m, ki lahko sprajme 1100 litrov tekočine. Vrat te posode je okrašen z reliefi, ki prikazujejo bojevnike, četverovrpolne vozove z vozniki. Kupa je bila pokrita z zaklopkijo, katere držaj je bil izoblikovan kot kip dekleta. Razen tega so našli v grobnici nekaj zlatih in srebrnih predmetov, nekaj bronastega in keramičnega posodja, poslikanega v slogu grških vaz s črnimi figurami. Posamezni predmeti so domače galške izdelave, nekateri pa so bili uvoženi z jugovzhoda in so očitno italijansko-rinjskega izvora. Arheologi sodijo, da je moč z gotovostjo trditi, da je ta grob iz dobe približno 500 let pr. n. š., se pravi, iz dobe, ko je bila Galija še samostojna, vendar povezana s ostalimi naprednimi evropskimi civilizacijami.

Razstava v Mali galeriji

Ljubljana, 21. dec. — Brez običajne otvoritve je bila danes ob 17. uri v Mali galeriji odprta razstava male plastike Frančiška Smerudja, portreta in nakita Staneta Dremlija ter čipk Bogice Avčin. Razstava je uspešno kombinacija likovne umetnosti in umetniške obrti, kot celota je dekorativnega značaja. Okusno opremljena je že ob otvoritvi zbudila dokajšnje zanimanje, posebno oni, z kulisom in potrebo časa najtesneje povezani deli: nakit.

Ob 12. številki »KNJIGE 53«

»Knjiga 54« stremela k višji ravni — kakor je zapisano v uvodnem članku zaključne številke. Priznati je treba, da naša revija nikakor ne zaostaja za podobnimi jugoslovenskimi publikacijami, da je celo korak pred njimi, za tovrstnimi inozemskimi glasili pa zaostaja kvečjemu v tehničnem pogledu, pri čemer pa so seveda po sredi naše precej omejene, zlasti pa drage možnosti.

Med zanimivimi novitetami, o katerih poroč 12. številka, bomo omenili predvsem prvo izdajo Murnovega »Zbranega dela«, v redakciji Dušana Pirjeveca. Toliko smo pri nas zmeraj govorili in pisali o Murnu — a do nastaja njegovih zbranih del ni moglo in ni moglo priti. Leta 1933 je urednica Murnovega izbranega dela zapisala, da je Murna izdati v celoti zaenkrat še nezgodno! Zdi se, da morajo biti nekateri naši pesniki vsaj poldeset let mrtvi, da »dorzorijo!« Cankar ni zaman zapisal o Murnu, da je ona izmed tistih visokih duš, ki jih pozni rodovi odkrivajo. Pirjeveca izdaja nam bo tako prvič prikazala celotnega Murna: prvič bo objavljena neokrajšana Murnova lirika s podrobno genezo v opombah, zanimiv pa bo tudi drugi del, ki bo posredoval epiko, prozo, korespondenco itd.

Zadnje čase se je spet nekoliko razširila slovenska proza. Med novimi teksti pripravljajo mariborska založba Obzorja dve novelistični knjigi: Miška Kranjca »Nekoč bo lepše« in Antona Ingolića »Sončna rebra«. Svojevratno mladinsko povest z naslovom »Aleš« je napisal Juš Kozak in jo bo te dni izdala Mladinska knjiga. Kakor kaže zaključek letošnjega leta, je slovenska proza spet življnejša, o njenih umetniških rezultatih bi bilo seveda sedaj še preuranjeno govoriti.

12. številka prinaša marsikaj zanimiv sestavek še v rubrikah Problemi in Razgledi. Zlasti aktualen se mi zdi članek B. B. »Za naš frazeo-

loški besednjak«. — Med leposlovnimi primerki te številke najdemo tri pesmi in skrajšano poglavje iz nedavno izdane Steinbeekove »Polentarske polioe«.

Ob zaključku letnika je bilanca KNJIGE 53 vsekakor zadovoljiva. Kakor obljublja uredništvo, bo njena naslednica Knjiga 54 predvsem razširila obseg in še poglobila izvajanje že znanih nalog. Tako bo svoje poslanstvo lahko še temeljiteje izpolnjevala in bo seveda dosegla nivo, ki bo enakovreden vsem tovrstnim inozemskim publikacijam.

»OBUTI MAČEK«

v Mestnem lutkovnem gledališču

Zadnje čase dnevni tisk pogosteje piše o ljubljanskem Mestnem lutkovnem gledališču, toda le informativno. Zato je prav, da se nanj ozremo tudi kritično.

V prijetni, a na žalost premajhni dvorani marionetnega gledališča igrajo te dni »Obutega mačka«. Niko Kuret, eden naših prvih lutkarjev, je na osnovi znane Parrautove pravljice, z vnašanjem cele vrste novih motivov, napisal pripukno zgodbo o gagavem Juretu-grofu Karabasu in Obutem mačku, Krnjavu. Pri tem je pokazal vso spretnost in odlično poznavanje lutkovne tehnike. Upriporitev je zrežiral Jože Pengov. Zdelo se je, da bo tudi ta predstava izvedena z znano rutino, ki včasih prehaja v stereotipnost, a nas je presenetli z novostjo, ki je do sedaj pri nas še nismo videli, kombiniral je igro lutk z živim igralcem.

Lutke je napravila Mara Kralj in so dobre, vidi pa se, da še išče lastni izraz. To pride najbolj do izraza pri živalskih lutkah, ki jih je skušala upodobiti skoraj realistično. Andra Avčičova je lutke prav dobro in okusno oblekla.

Uspehu so vsekakor največ do prinesli vodilci in recitatorji. Prijetno je presenetiti mali Matja. Loba da kot obuti maček. Visokostopno spretnosti sta pokazala vodilci Milan Cenčur in recitator Jož Sorin s svojim županom. Tudi Cik in Čak sta bila dobra. Pri ostalih se je opazila neka monotono. Pri Juretu je motila slaba prostornostna sinhronizacija, ki je nekoliko kriv tudi premajhen zaodrski prostor. Kraljična je bila premalno razgibana.

Sceno je zasnoval Tone Kralj. Ugotoviti moramo, da ni izbral vseh možnosti, ki mu jih nudi lutkovni oder, posebno pri notranji sceni, pri kateri je z dolgotrajno kolonado in neokusnim prestolom popolnoma ubil našo domišljijo, ki pričakuje na kraljevem dvoru vse kaj drugega.

Predstava je vsekakor uspela. O tem pričta nabitno polna dvorana tem smeh in odobravanje ne le otrok, ampak tudi odraslih, ki jih je pri lutkovnih predstavah vedno več. Kazalo bi morda celo uvesti še eno predstavo za odrasle poleg sobotne.

Pol stoletja letalstva

Ta mesec mineva pol stoletja, ko je človeštvo doseglo eno največjih zmag v svoji zgodovini in uresničenje tisočletnih želja, to je osvojitve neba. Predolga bi bila zgodba o vseh skoraj pozabljenih junakih, ki so svoje imetje in življenje žrtvovali za brezplodne poizkuse letenja. Njihova edina napaka je bila v tem, da so hoteli preskočiti razvoj znanosti in tehnike za nekaj stoletij. Velika njihova zasluga pa je bila, da so začeli delo, ki so ga dokončali Lilienthal in brata Wright.

Govorili bomo o ljudeh, ki so rekli v tem velikem boju zadnjo, a za prihodnji razvoj prvo besedo.

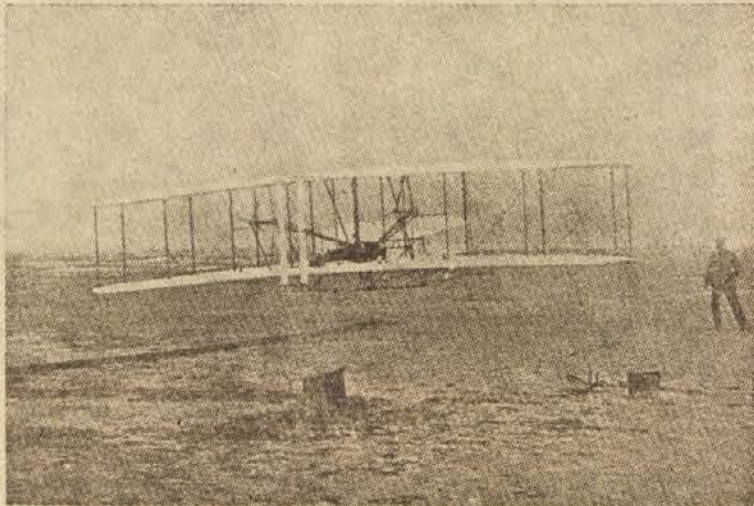
Najprej moramo omeniti nemškega inženirja Otta Lilienthala. Tudi on je v začetku posnemal ptice in je izdelal letalni aparat s premičnimi krili, s katerimi bi mahal kot ptice. Toda to je bila napačna rešitev. Zato je po tem neuspehu izdelal toga krila z odprtino v sredi, v kateri je visel pilot, pritrjen z vezmi. Prve poizkuse letenja je delal doma na vrtu, kjer je postavil primeren visok oder, ki ga je rabil za zalet, odkoder je potem letel nekaj metrov po zraku. Ravnotežje letala je lovil s premikanjem telesa; če se je n. pr. nagnil na levo, se je tja začelo nagibati tudi letalo in obratno. Vsak polet, pravzaprav skok, mu je prinesel dragocene izkušnje. Skoki na vrtu so postajali vedno daljši, vedno zanesljivejši, tako da se je kmalu s svojimi letalnimi napravami preselil na nizek grič, kjer so se mu posrečili še daljši skoki; najdaljši med njimi je bil dolg 400 metrov.

V več kot tisoč poletih se je Lilienthal mnogo naučil. Raziskoval je nove in zopet nove oblike krila, pri svojih zadnjih poizkusih pa je že uporabljal premično višinsko krmilo. Skratka, vsako novo letalo je bilo dragoceno in uspeh korak naprej v znanju letenja in gradnji letal. Toda prišel je usodni polet. Pri enem izmed poizkusov z novim višinskim krmilom se je Lilienthal ponesrečil in čez nekaj dni — 10. avgusta 1896. leta — zaradi poškodbe tudi umrl.

Največja zasluga Lilienthala je, da je praktično dokazal možnost leta z napravo, ki je težja od zraka in končno rešil princip letenja, ki je bil osnova za ves nadaljnji razvoj letala.

V tujini so z največjo pozornostjo spremljali Lilienthalovo delo vsi, ki so se zanimali za letalstvo. Med njimi pa sta imela največji in tudi končni uspeh Amerikanca, brata Orville in Wilbur Wright. V severni Karolinii, ob atlantski obali, sta našla peščen grič, imenovan Kill Devil Hill. Leta 1900 sta ob njegovem vznožju zgradila delavnico in pričela z delom. Začela sta previdno in preudarno. Pri tem so jima najprej služile njune izkuš-

nje z zmajem. Prvo letalo brez motorja sta nameravala spustiti v zrak sicer s pilotom, a privezano k zemlji kot zmaj. Toda nosilnost tega letala je bila premajhna, zato sta ga spuščala v

Prvi polet Orvillea Wrighta z motornim letalom (17. dec. 1. 1903)

zrak praznega in ga krmarila z vrvicami. To letalo je bilo dvočrtnik, brez repa in trupa. Izkušnje so se nizale. Kmalu sta namestila tudi rep in ko sta zgradila novo letalo, sta mu dodala še smerno krmilo. Prvotne poizkuse s privezanim letalom sta opustila in prešla na Lilienthalovo. S hruba sta se spuščala v dolino. Po enem letu dela sta že prišla do dragocenih izsledkov, izmed katerih je najvažnejši izum krilic. Ker so se jima krila vedno nagibala na levo ali desno, sta izdelala njihove konce elastične in jih z žico med seboj tako zvezala, da so se lahko s potegom primerne ročice pomikala navzgor ali navzdol. Če se je nagnila leva stran krila, sta na tem delu zvrta krilo navzdol in to se je zopet zvrtno. V jeseni leta 1902 sta s tem letalom jadrala v močnem vetru že nad eno minuto, kar je bil svetovni rekord v jadralnem letalstvu.

Let sta torej sedaj obvladala. Toda ta uspeh sta imela šele kot osnovo tega, kar sta želela, namreč motorni let. To je bil njihov glavni cilj. Naročila sta primeren motor z osmimi konjskimi močmi, ki pa se je pozneje pokazal močnejšega. Motor naj bi pogonjal dva vijaka, po enega na vsaki strani pilota.

Končno je prišel zgodovinski dan — 17. december 1903, ko se je letalo prvič odlepilo od tal s pomočjo motorja in letelo pod človekovim vodstvom. Prvi polet je trajal samo 12 sekund, vendar je bil prvi v človeški zgodovini, da se je človek z letalom dvignil in pristal, ne da bi se letalo razbilo. Napravila sta še tri polete in zadnji je trajal 59 sekund, letalo pa je pristalo 260 m daleč od mesta starta.

Ti štirje poleti mrzlega decembra dne — 17. decembra 1903 so mejnik v zgodovini letalstva. Boj za letalo je bil končan, začela pa se je pot za njegovo izpopolnitev. 3. oktobra 1905 sta preletela 24,5 km v 25 minutah in 5 sekundah. Naslednjega dne sta v 33 minutah in 17 sekundah preletela 33,5 km. Petega oktobra pa že 39 km, itd., itd.

V Evropi je Francija prva spoznala pomen letalstva. Vendar ne morda francosko vojno ministrstvo, kar bi lahko dandanes zaradi važnosti takega izuma pričakovali. Bili so to športniki, ki so v letalstvu spoznali nov, privlačen šport. Začetki v Franciji niso bili preveč izpodbudni. Santos Dumont je postavil z letalom, ki je bilo kopija Wrightovega, prvi uradno priznani rekord: 14. septembra 1906, torej eno leto po prvem Wrightovem letu, je zapustil zemljo komaj za 8 sekund. Leti bratov Wrightov niso mogli biti priznani za rekord, ker sta jih dosegla brez uradnih prič. Šele leta 1908 so v Evropi leteli pol ure in 25 km daleč. To leto je bilo sploh izredno plodovito na listi letalskih uradnih rekordov. Nič manj kot 18-krat so ga izboljšali, zadnjega v tem letu pa je postavil Wilbur Wright, ki je v dveh urah, 20 minutah in 32 sekundah preletel 124,7 km.

Sportni duh tedanjih pilotov je iskal izrednih podvigov, kajti leteti čez celino ni bila nobena nevarnost in posebnost več. Prvi tak podvig naj bi bil prelet Roka v Kavski preliv med Anglijo in Francijo. Prvi je poizkusil francoski pilot Latham, ki pa ni

uspeh. Toda 19. julija 1909. je Blériot že pristal v Dovru v Angliji in poleg velike slave spravil v žep tudi mastno nagrado. Angleži so ga sicer vljudno sprejeli, toda začele so se njihove skrbi, kajti izolacija od ostale evropske celine je z rojstvom letala prenehala. Nekaj let nato pa je pilot Garros preletel Sredozemsko morje in pristal v Bizerti v Severni Afriki.

Kakšne so bile hitrosti letal v tistem času? Brata Wright sta letala s hitrostjo kakih 50 do 60

kilometrov na uro. Toda tudi hitrostni in višinski rekordi so se hitro boljšali. Garros je dosegel 1911. leta višino 4250 m, Blériot pa je leta 1913 letel že s hitrostjo 200 km na uro.

Tudi hitrost letala se je večala. Leta 1933 je Angiež Stainfort že dosegel hitrost 655 km na uro, danes — 20 let pozneje — pa leti najmodernejšo reaktivno letalo že s hitrostjo 2500 km, še enkrat hitreje kot se razširja zvok.

Letalo je torej letos staro 50 let. Kaj naj rečemo k temu jubileju? V svojih detinskih letih je res služilo namenu, ki bi ga od njega pričakoval vsak mlajši ljubljani državljan, danes pa je žal postalo tudi sredstvo za uničevanje človeških dobrin.

V prvi svetovni vojni je letalstvo še bolj napredovalo, po vojni pa se je izpopolnjevanje letala nadaljevalo. V Angliji so vsako leto prirejali znamenite tekme za vodna letala — tekme za Schneiderjev pokal. Francoze pa je predvsem zanimalo, da bi vzpostavili letalske zveze s svojimi kolonijami in so zato prirejali tekme v daljinskih poletih na progah Pariz—Bizerta, Pariz—Damask in drugod. Lahko rečemo, da je v letih od 1923 do 1927 živel Evropa samo za letalske tekme. Z vedno večjo zmogljivostjo letala pa se je pojavila tudi nova izredno zahtevna in drzna želja za tedanje čase: prelet Atlantskega oceana. Toda tudi ta zapreka je bila po številnih žrtvah premagana 21. maja 1927. leta, ko je do tedaj neznanemu ameriškemu poštnemu pilotu Lindberghu uspelo preleteti iz New Yorka do Pariza brez vmesnega pristanka. S to zmago je letalo napovedalo boj parnikom, ki prevajajo potnike čez »veliko lužo«, in ga že odločilo v svojo korist.

Tudi hitrost letala se je večala. Leta 1933 je Angiež Stainfort že dosegel hitrost 655 km na uro, danes — 20 let pozneje — pa leti najmodernejšo reaktivno letalo že s hitrostjo 2500 km, še enkrat hitreje kot se razširja zvok.

Letalo je torej letos staro 50 let. Kaj naj rečemo k temu jubileju? V svojih detinskih letih je res služilo namenu, ki bi ga od njega pričakoval vsak mlajši ljubljani državljan, danes pa je žal postalo tudi sredstvo za uničevanje človeških dobrin.

VELIKA BRITANIJA DEŽELA TRADICIJ

Deset policajev v Londonu, ki so bili 23 let »pozabljeni«, in drugi zanimivi primeri

Anglija je dežela tradicij. Nkjer na svetu se starih šag in običajev ne drže tako krčevito, kakor v tej deželi. To je dejstvo, ki ga lahko človek občuje ali pozdravlja, nikakor pa ga ne more zanikati. To je pač odvisno od temperamenta in razpoloženja. Zanimivih, večkrat naravnost smešnih primerov, kako globoko so v Angliji zakoreninjene tradicije, je dolga vrsta. Omeniti jih hočemo samo nekaj.

T Pinho, blizu Exetera, prejema župnik eno marko rente na leto, ker je njegov prednik leta 1001 prišel v mesto po novo zalogo pušic. Bila je namreč nevarnost, da bi Saksoncem ob navalu Dancev pošlo strelivo. Tako je rečeno v stari kroniki.

Posrečena senzacija je bilo nedavno poročilo, da so našli v Londonu deset pozabljenih policajev. Leta 1920 so jih poslali kot dodatno stražo na sodišče, ker je irska revolucionarna organizacija Sinn-Fein zagrozila, da bo pogubila v zrak vsa javna poslopja v Londonu. Ko pa je nevarnost minila, so oblasti pozabile policaje odpoklicati. Tako so od leta 1920 sedeli na sodišču. Ta čas so dobili 45.000 funtov plače, čeprav so vsa leta pasli lenobo.

Služinčad v Osborne House, v rezidenci kraljice Viktorije na otoku Wight, še zmeraj pospravlja vse privatne sobe in spalnice ter čisti porcelanasto posodo, kakor da bi kraljica še zmeraj žvela. Ravnatelj hotela »Savoy« je nedavno pregledal izdatke Osborn House in presenečen ugotovil, da se v 50 letih skoraj prav nič spremenili. Služinčad vsa dolga leta dan za dnem popije toliko

kave in čaja ter poje toliko živil, kolikor jih je za kraljice Viktorije.

Ko se je kraljica mati (soproga pokojnega kralja) naselila v Buckinghamjski palači, je vsak večer našla pri svoji postelji steklenico whiskyja. To je trajalo nekaj tednov, potem pa je začela poizvedovati, kaj to pomeni. Zvedela je, da je telesni zdravnik kraljice Viktorije predpisal svoji gospodarici »kapljo whiskyja« proti prehladu. Ker tega naročila nikoli niso preklicali, je streljaj vsak večer prinesel v spalnico steklenico whiskyja, drugo jutro pa jo je spet nedotaknjeno odnesel.

Pošta v arktičnem pasu

Avstralija bo v kratkem odprla pošto v arktičnem pasu. Pošto bo upostavila odprava, ki se bo napolila januarja iz Melbourne, da bi na ozemlju Antarktike zgradila oporišče. Antarktična pošta bo dobila poseben žig in za priporočene pošiljke bo nudila posebne olajšave. Filatelistom pa se v bližnji bodočnosti še ne obeta redke užitek, da bi dobili znamke s posebnim antarktičnim poštnim žigom, razen če bi pisal članom odprave, ki

se šele odpravila na pot. Seveda se bodo našli med filatelisti podjetni in iznajdljivi zbiralci poštnih znamk, ki bodo kakorkoli navezali stike s posameznimi člani avstralske odprave in skušali dobiti od njih znamke z dragocnim žigom.

Dva hišnika sta se nedavno v Wittehallu branila odgrniti zavesne na oknih ministrovih kabinetov in pisarn, češ da morajo biti vsi prostori strogo zatemnjeni. Sklicevala sta se na ukrepe o zatemnitvi med drugo svetovno vojno.

Priprti pa se tudi, da celo skrajno potrpežljive in vseh ne veččnosti vajene angleške davkoplačevalce mine potrpljenje. Po-

sebna komisija se zadnje čase zanima za stare tradicije v primerih, ko gre za očitno razmetavanje denarja. Nedavno je ugotovila, da so našli nekje uslužbenca, ki že več let pridno kopira posamezne načrte izkrcavalnega mostu v Scarborough, čeprav so morski valovi med silnim viharjem ta most že leta 1905 porušili.

DOBER ODGOVOR

V Parizu se srečata neki belgijski diplomat in njegov dober angleški prijatelj: »Kaj zapravljate o Belgiji toliko denarja in vzdržujete še drago ministrstvo za mornarico, ko imate le nekaj klavnih čolnov?« vpraša Anglež.

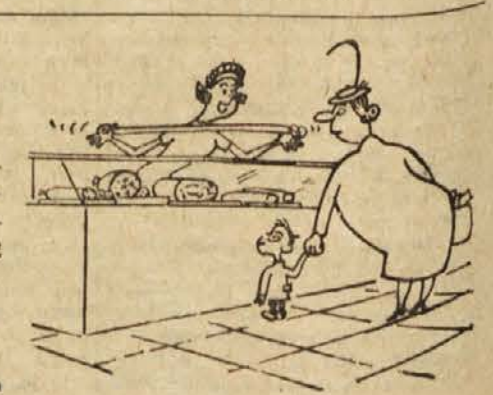
»Hm, dragi moj,« mu odgovori Belgijec, »najprej mi pojami ti, čemu imate v Angliji ministrstvo za prehrano?«

NOVA OBLEKA

»Kako ti je všeč moja nova obleka, možiček?«
»Čudovito! Človek bi mislil, da imaš na sebi žično ograjo.«
»Kako to?«
»Posret sicer varuje, videti pa je vse.«

SPOMINSKA PLOŠČA

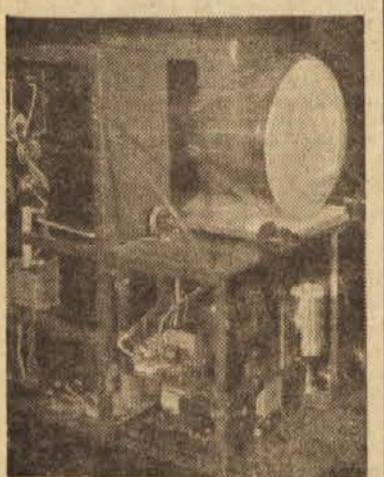
Vzlic velikim dohodkom Balzac nikoli ni imel denarja. Nekoliko je komaj začel pisateljevati, ni mogel plačati najemnine in zato so mu stanovanje odpovedali. Balzac se je razjezil in zagrozil gospodarju:
»Še žal vam bo, da ste mi stanovanje odpovedali. Nekega dne bo na tej hiši vzidana spominska plošča.«
»Tako,« je odgovoril hišni lastnik zaničljivo, »za to bom že jaz poskrbel. Besedilo za spominsko ploščo je že napisano.«
»Zares?« je vprašal počasnini Balzac. »Kako se pa glasi?«
»Sobo oddam v najem,« je odgovoril hišni lastnik.

— Ali morda že poznate našo jetrno klobaso? Lahko jo razvlečete, da bo dalje trajala!

BARVNA TELEVIZIJA

V ZDA, na področju New Yorka, so nedavno prvokrat poizkusili barvno televizijo. Poskus je napravila

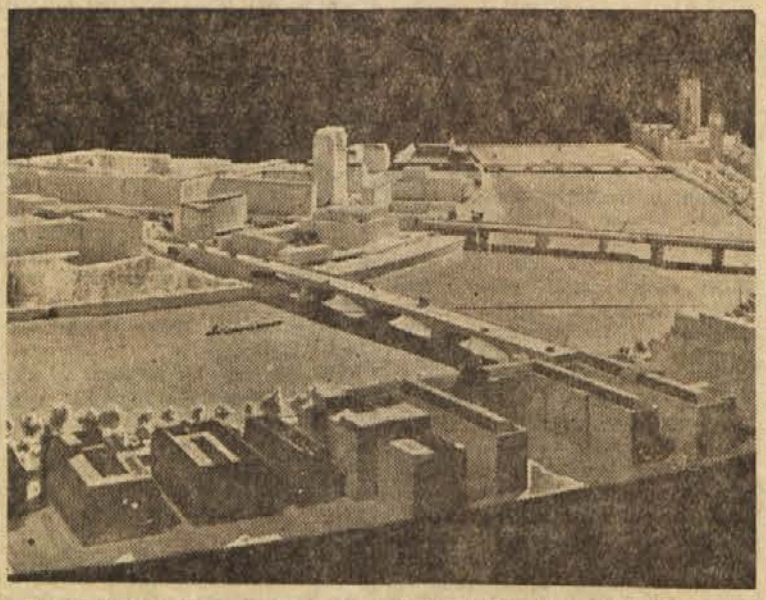

Televizijski aparat

družba »National Broadcasting Company« za nekatero lastnike televizijskih aparatov, ki imajo tudi naprave za sprejemanje barvnih slik. Na običajnih televizijskih aparatih pa so ljudje videli Bizetovo opero »Carmen« v črni in beli barvi.

Televizijske reklamne oddaje

Zadnje tedne so se začele v Veliki Britaniji množiti televizijske reklamne oddaje. Bralci pa pošiljajo uredništvom dnevnikov ogorčene proteste. V Londonu so ustanovili televizijski svet, ki naj prepreči komercialne televizijske oddaje. V svetu so zastopane velike stranke in v njem je tudi več znanstvenikov. Proti komercialnemu izkoriščanju televizije je odločno nastopil tudi vodja opozicije Attlee, češ da bi bilo treba upostaviti monopol Londonskega radia, ki naj bi ga spet prevzela vlada. Skupna konservativnih poslancev v spodnjem domu pa je zahtevala, naj oblasti pri komercialnem izkoriščanju televizije ne delajo težav.

Urbanistični načrt za ureditev desnega brega Temze v Londonu. Tu je bil letošnji festival. Načrt obsega več novih poslopj: narodno gledališče, postajo zračnega prometa, poslopje za slavnostne sprejeme, za kino in hotel. Glavna zamisel načrta je v nekaj medsebojno povezanih trgih z velikimi prostori za javna in poslovna poslopja. Najvišja stavba bo blok pisarn. Poslopje bo imelo 25 nadstropij in bo stalo v ozadju prostora, ki se širi proti bregu Temze

DANES IN JUTRI

VAŽNI NASLOVI V LJUBLJANI

Uredništvo »Ljudske pravice« Borbe, nočni urednik ima telefonsko št. 23-261

Reševalna postaja, Zaloška 25, tel. 22-444

Porodnišnica, Slajmerjeva 3, tel. 20-215

Otroška klinika, Ulica Stare pravde 4, tel. 20-975

Dežurna lekarna, Prešernov trg št. 5, tel. 20-115

Zavod za socialno zavarovanje Miklošičeva 20, tel. 23-081-083

Zdravstvena dežurna služba, Miklošičeva 20, tel. 23-081

DOZ, Miklošičeva 19, tel. 21-776

Notranja uprava, Prešernova ul., tel. 21-100 in 21-200

Gasilska milica, Krekov trg, tel. 23-555

Dežurni tajništva za notranje zadeve Ljubljana-mesto, telefoni 21-100, 21-200, 21-600, 21-700

Dežurni za prometne nesreče, tel. 20-683

Putnik, Titova 21, tel. 20-472

Elektrarna, Magistrat, tel. 22-121

Plinarna, Rešljeva 29, tel. 20-553

Vodovod, Krekov trg 10, tel. 20-554

Zelezniška postaja, Trg OF, tel. 20-769

Avtobusna postaja, Masarykova, tel. 23-085

Jug. aerotransport JAT, Miklošičeva 12, tel. 20-845

Hotel »Union«, Miklošičeva 1, tel. 20-570

Mestni avtotaksi, Slomškova 6, tel. 21-376

Mestna hranilnica ljubljanska, Copova ulica 3 — Telefonska centrala 22-136 in 23-383, direktor 21-894.

Veleblagovnica NA-MA, Ljubljana:

uprava — sekretariat, 22-563

komercialni oddelek, 22-571

računovodstvo, 23-059

centralno skladišče, 22-550

poslov. pri »Polski«, 21-066

poslov. pri »Tromostovju«, 22-551

poslov. »Pohištv«, 23-436

Trg. podj. »Usnje«, Ljubljana, Wolfova 1/II, direktor, 20-042

komerc. 22-364

Grosistični oddelek za usnje, Trubarjeva 41, 22-281

Detajlna poslovavnica za usnje »Usnje«, Trubarjeva 41, tel. 22-281

Detajlna poslovavnica za usnje »Koža«, Trubarjeva 16, 23-058

Grosistični oddelek za obutev, Gradišče 10, 20-517

Trg. podjetje »Volna«, Ljubljana, tel. 22-562

Prodajalna »Volna«, Ljubljana, Nazorjeva 3, tel. 20-683

Prodajalna »Korotana«, Ljubljana, Celovška 71, tel. 22-633

Slovenija — Impex, trg. agencija za izvoz in uvoz — Beethovnova 14/1, tel. 23-915

Galanterija, trg. grosistično podjetje, Ljubljana: direktor, 23-373

komercialna, 23-271

skladišče, 23-275

računovodstvo, 23-276

Agrotehnika — export-import, Ljubljana, tel. 20-143

direktor, 21-446

oddelek za uvoz in prodajo, 21-778, 20-547

oddelek za les, 21-053, 23-048, 20-377

oddelek za vino, 20-365

oddelek za tehnično službo, 20-143 (int. 19)

oddelek za posredovanje in kmetijske pridelke, 21-820

odd. za servisno službo, 21-303

trgovina, Gosposvetska 1, 2, tel. 21-658

Mestno prevozno podjetje »Meprovoz«:

uprava — mehanične delavnice, karoserijska delavnica, tapetniška delavnica, ličarska delavnica, vulkanizerska delavnica — tel. 21-392

Prometna pisarna — Prevozi, garaže — tel. 20-823

Spedičija — Ljubljana, podjetje za tuzemske in mednarodne Transporte, uprava Titova 33, tel. 21-392

direktor, tel. 20-851

kosovna odprava, Metelkova št. 4, tel. 21-719

avtodisponenca, tel. 21-690

avtogaraža, Središka 1, 23-290

Rektorat Univerze v Ljubljani razpisuje na filozofski fakulteti mesto asistenta za zgodovino filozofije in uvod v družbene vede. — Rok za prijavo prošelj je 14 dni po objavi v Uradnem listu LRS.

Razpis, Rektorat Univerze v Ljubljani razpisuje na filozofski fakulteti mesto univerzitetnega predavatelja, docenta, izrednega ali rednega profesorja za predmet zgodovina pedagogike in obča pedagogika. Rok za prijavo prošelj je 14 dni po objavi v Uradnem listu LRS.

PREDAVANJA

Prirodoslovno društvo priredi v torek 22. decembra ob 20. uri poljudno znanstveno predavanje akademika prof. dr. J. Hadžija: Odnosi med zgradki in predniki (Haeckelov t. im. osnovni biogenetski zakon). Predavanje bo v predavalnici Prirodoslovne fakultete na univerzi — vhod iz Gosposke ulice.

JUTRI BO ŽREBANJE JUGOSLOVANSKE LOTERIJE

Zadnji čas je, da si kupite srečko. — Cela srečka stane 100 din, polovična 50 din

GLEDALIŠČA

DRAMA — LJUBLJANA

Torek, 22. dec. ob 20: Hochwälder: »Javni tožilec«. Abonma red D.

Sreda, 23. dec. ob 20: Hochwälder: »Javni tožilec«. Zaključena predstava za sindikat Univerze in TVS.

Cetrtek, 24. dec. ob 15: Gollari: »Sne-guljičica«. Zaključena predstava za Društvo prijateljev mladine terena Litostroj.

Petek, 25. dec. ob 15: Gollari: »Sne-guljičica«. Izven in za podelželje. ob 20: Salacrou: »Tak kakor vsi«. Izven in za podelželje. (Raoula igra Vladimir Skrbinišek).

OPERA

Torek, 22. dec. ob 19.30: Rossini: »Sev-iljski brivce«. Izven in za JLA.

Sreda, 23. dec. ob 19.30: Gounod: »Faust«. Abonma red K.

Cetrtek, 24. dec. ob 14.45: Rossini: »Sev-iljski brivce«. Zaključena predstava za I. gimnazijo Celje.

Nocojšnja uprizoritev opere »Sev-iljski brivce« je izven abonmaja in je polovica vseh vstopnic v prodaji, na kar opozarjamo delovne kolektive in organizacije.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Gledališka pasaja

Torek, 22. dec. ob 20: J. B. Priestley: »Cas in Conwayev«. Izven.

Cetrtek, 24. dec. ob 20.30: Vilharjeve šaligrice (Večer v čitalnici). Zaključena predstava za GT in TSS II.

Petek, 25. dec. ob 15: F. Milčinski: »Mogočni prsian«. Izven.

ob 20: J. B. Priestley: »Cas in Conwayev«. Izven.

Umri so v Ljubljani

Dr. Dolfo Schauer, svetnik Trgovinske zbornice LRS. Pogreb bo v sredo, 23. decembra ob 16. uri na Žaloh.

Marija Merčan, dojenček. Pogreb bo danes, 22. t. m. ob 10.30 na Žaloh.

Sindikalna podružnica Prešernovega gledališča v Kranju

sporoča žalostno vest, da se je smirno ponesrečil naš zavedni član

JOŽE KOS

krojač

Pogreb dragega pokojnika bo v torek, dne 22. decembra. Ohranili ga bomo v trajnem spominu!

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE

Ročne lutke

Rešljeva cesta 28

Torek, 22. dec. ob 8: Gostovanje v Bistrici ob Sotli.

ob 11: Gostovanje na Bizeljskem; ob 14: Gostovanje v Dobovi; ob 17: Gostovanje v Brežicah.

Sreda, 23. dec. ob 8: Gostovanje v Brežicah; ob 11 in 13: Gostovanje v Krškem; ob 16: Gostovanje v Sevnici.

KINO

KINO »UNION«: Amer. film: »Skrivnost Jezera obsojencev«. Tednik. Predstava ob 15. — Predprodaja vstopnic od 10—11 in od 14 dalje. Danes zadnjičkrat. Predstavi ob 17 in 20 sta slavnostni predstavi — premiera slov. filma »Vesna«. — Samo proti vabilu.

KINO »KOMUNA«: Amer. film: »Macao«. Tednik. Predstave ob 18, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

KINO »SOCA«: Amer. film: »Moč orožja«. Brez tednika. Predstave ob 18, 18 in 20. — Predprodaja vstopnic od 10—11 ter od 15 dalje.

KINO »SLOGA«: Na čast Dneva JLA se predvajajo ves dan brezplačno vojaške predstave.

KINO »TRIGLAV«: Meh. film: »En dan življenja«. Tednik: »Mojster Plečnik«. Predstavi ob 18 in 20. — Prodaja vstopnic od 17 dalje.

KINO »SISKA«: Amer. film: »Cez noč rojena«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. Predprodaja vstopnic od 15 dalje.

CELJE: »UNION«: Amer. barvni film: »Skrivnostno življenje Walterja Mittyja«. — »DOM«: Franc. film: »Gospod Hulot na poštnicah«.

BLED: Amer. film: »Sužnja preteklosti«.

KAMNIK: Ameriški film: »Pavla«.

JESENICE: »RADIO«: Ameriški film: »Pet prstov«. — »PLAVZ«: Ameriški film: »Tarzan med lovci«.

KRANJ: »STORŽIČ«: Francoski film: »Pariz poje«.

PTUJ: Svic. film: »Kralj kegljačev«.

RADIO

Spored za torek, dne 22. decembra

5.30—7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci (pester glasbeni spored) — 5.40—5.50 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska — 5.50—6.00 Jutrarnja telovadba — 6.30—6.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in radijski koledar — 6.50 Objava dnevnega sporeda — 7.00 Nasveti za kmetovalce — 7.25—7.30 Poročila — 9.00—11.00 Radio Ljubljana Jugoslovanski ljudski armadi (ob dnevu JLA) — 11.00 Solska ura za nižjo stopnjo — a) Zgodba v psu Amaku b) Pozimi (ponovitev) — 11.30 Solska ura za višjo stopnjo — a) Amerika, kakršno sem videl sam (reportaža), b) Ob napajališču v afriški stepi — 12.00 Izgata orkestra — Mantovani in Andre Kostelanetz — 12.30 Napoved časa, poročila, pregled dnevnega sporeda in objave — 12.45 Zabavna glasba — 13.00 Medni kotiček — 13.15 Orkestri in solisti — 13.45 Glasbeni razgledi — 14.00 Zabavne melodije za prijetno popoldne — vmes ob 14.30—14.40 Radijske reklame — 15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objave — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 Športni, tednik — 16.00 Komorna ura — Johann Sebastian Bach: Sonata za violino in klavir v G-duru, Indrivi van Beethoven: Sonata v A-duru, op. 69 za čelo in klavir, Risto Savin: Klavirski trio v d-molu — 17.00 Napoved časa in poročila — 17.10 Poskočne narodne viže izvajajo Veseli godci, Stirje fantje in Vaški kvintet — 17.45 72 lekcija tečaja angleškega jezika — 18.30 V prijetnem ritmu — 18.30 Iz bojev naših narodov. Uprizoritev JLA — 19.00 Radijski dnevnik in objave — 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame in vremenska napoved — 20.00 Švedski problem alkoholizma — 20.10 Teden lahke glasbe 1953 Stuttgart — 2. oddaja — 21.00 Literarno-esejistična oddaja: Don Kihot in Cervantes — 21.30 Plesna glasba — 22.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled sporeda za naslednji dan — 22.15 Iz sodbene baletne glasbe — Paul Hindemith: Nobilissima visione, Zvonimir Ciglič: Obrežje plešalk — 22.55—23.00 Lahko noč — 23.00—24.00 na valju 127.1 m: Oddaja Radia Jugoslavija za tujino (Prenos iz Zagreba).

5.30—7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci (pester glasbeni spored) — 5.40—5.50 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska — 5.50—6.00 Jutrarnja telovadba — 6.30—6.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in radijski koledar — 6.50 Objava dnevnega sporeda — 7.00 Nasveti za kmetovalce — 7.25—7.30 Poročila — 9.00—11.00 Radio Ljubljana Jugoslovanski ljudski armadi (ob dnevu JLA) — 11.00 Solska ura za nižjo stopnjo — a) Zgodba v psu Amaku b) Pozimi (ponovitev) — 11.30 Solska ura za višjo stopnjo — a) Amerika, kakršno sem videl sam (reportaža), b) Ob napajališču v afriški stepi — 12.00 Izgata orkestra — Mantovani in Andre Kostelanetz — 12.30 Napoved časa, poročila, pregled dnevnega sporeda in objave — 12.45 Zabavna glasba — 13.00 Medni kotiček — 13.15 Orkestri in solisti — 13.45 Glasbeni razgledi — 14.00 Zabavne melodije za prijetno popoldne — vmes ob 14.30—14.40 Radijske reklame — 15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objave — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 Športni, tednik — 16.00 Komorna ura — Johann Sebastian Bach: Sonata za violino in klavir v G-duru, Indrivi van Beethoven: Sonata v A-duru, op. 69 za čelo in klavir, Risto Savin: Klavirski trio v d-molu — 17.00 Napoved časa in poročila — 17.10 Poskočne narodne viže izvajajo Veseli godci, Stirje fantje in Vaški kvintet — 17.45 72 lekcija tečaja angleškega jezika — 18.30 V prijetnem ritmu — 18.30 Iz bojev naših narodov. Uprizoritev JLA — 19.00 Radijski dnevnik in objave — 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame in vremenska napoved — 20.00 Švedski problem alkoholizma — 20.10 Teden lahke glasbe 1953 Stuttgart — 2. oddaja — 21.00 Literarno-esejistična oddaja: Don Kihot in Cervantes — 21.30 Plesna glasba — 22.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled sporeda za naslednji dan — 22.15 Iz sodbene baletne glasbe — Paul Hindemith: Nobilissima visione, Zvonimir Ciglič: Obrežje plešalk — 22.55—23.00 Lahko noč — 23.00—24.00 na valju 127.1 m: Oddaja Radia Jugoslavija za tujino (Prenos iz Zagreba).

DROBNI OGLASI

STABILEN MOTOR, 5 ks, prodamo. Beograd, Kataničeva 22, REMSNT. 18996

»Vprašanja, na katera mora dati odgovor šolska reforma«

je naslov zaključnega predavanja cikla »NAŠE SOLSTVO«, ki bo v sredo, dne 23. decembra, ob 19.30 v dvorani Prve državne gimnazije, Vegova ulica. Predava tov. France Kimovec, član Izvršnega sveta LRS.

NUJNO POTREBUJEMO

15. ton jekla 60 mm premera
ST. 60. 11 ali ST. 50. 11

Vzamemo tudi manjše količine. — TOVARNA PARNIH TURBIN »EDVARD KARDELJ«, KARLOVAC

2774

POMLADANSKI ZAGREBŠKI VELESEJEM

5.—14. III. 1954

NACIONALNI, KOMERCIALNI SEJEM CELOTNEGA GOSPODARSTVA FLR JUGOSLAVIJE
VELIKO ZANIMANJE DOMAČIH IN TUJIH KUPCEV

Zaključek prijav 25. XII. 1953

ZELO UGODNO PRODAMO

tri popolnoma nove osebne vagon
primerne za lokalni promet

Podrobna obvestila dobite pri

MAGNOHROM — industrija visokovatrostralnog materijala Rankovičev, telefon 89, 17

5529

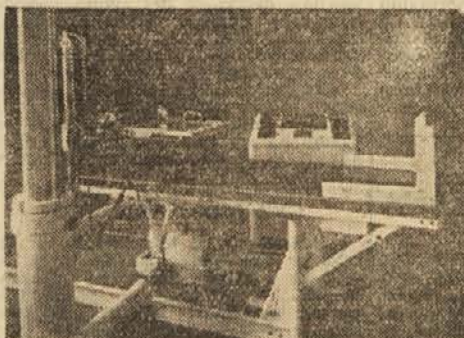
VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN OSTALIM DELOVNIM LJUDEM ČESTITAMO K 22. DECEMBRU — DNEVU JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE!

»KAMENSKO«

TOVARNA OBLEK IN PERILA

2742

ZAGREB — Reljkovičeva 8
Telefon 34-114

Zavodi RR Niš

Obveščamo vse zdravstvene ustanove in gospodarska podjetja, DA DO KONCA LETOSNJEGA LETA LAHKO NABAVIJO SAMO SE OMEJENO ŠTEVILO:

rentgenskih aparatov »Morava«

avtomatiziranih, diagnostičnih, srednjemočnih, ki ustrezajo potrebam in zahtevam zdravnikov rentgenologov za delo v bolnišnicah, sanatorijih in ordinacijah in ki služijo za snemanje in presvetljevanje pacientov tako v ležečem kakor tudi v stoječem položaju

Rentgenski aparat »Morava« sestoji iz žarkovnika, stikalne mize in presvetljevalne stene.

Rentgenski aparati »Moravica« - U

so majhni univerzalni, diagnostični, vsestransko uporabni rentgenski aparati: v zobozdravstvu, v praksi rentgenologov za snemanje in presvetljevanje okončin, v ambulantah, dispanzerjih, bolnišnicah in zdravniških ordinacijah.

Zaradi majhne teže žarkovnika (okoli 7,7 kg), lahkega manipuliranja, ugodne cene in sorazmerno velikih tehničnih možnosti lahko ta aparat uspešno nadomesti večje rentgenske aparate v primerih, kjer tok cevi, napetost in čas snemanja ne presegajo njegove zmogljivosti.

Rentgenski aparati »Moravica« - »Dental«

so zobni rentgenski aparati, ki dovoljujejo snemanje zob in vilic z 10 mA pri 58 kVA/max z ekspaniranjem do 10 sekund. Ti aparati se po potrebi lahko uporabljajo tudi za snemanje organov človeškega telesa, razen srca in želodca.

Aparat sestoji iz žarkovnika, ročnega prekinjalca s časovnim relejem in mehaničnega dela.

Elektrokirurški noži - »Elektroskalpel SHN-110«

so visokofrekvenčni aparati, ki delujejo na valovni dolžini 300 m (1 MHz) in dajejo izhodno moč 110 W pri trajnem obratu.

SPOROČITE PRAVOČASNO SVOJE POTREBE!

ZAVODI RR - NIŠ

2773

Bosch

Elektro in Diesel naprave
za motorna vozila

OBVEŠČAMO VSE CENJENE ODJEMALCE, DA BODO NAŠE PRODAJALNE:

- ZAGREB — Savska cesta 8, telefon 38-916
- BEOGRAD — Ulica 7. julija 44, telefon 22-570
- LJUBLJANA — »Slovenija-Avto«, Frankopanska 21, telefon 21-615
- SARAJEVO — »Bosna-Avto«, Mis Irbina 3, telefon 26-96
- SKOPLJE — »Avto-Makedonija«, Hlindenska 34, telefon 16-58

ZARADI INVENTURE ZAPRTE OD 23. DO 31. DECEMBRA 1953.

MERKUR

IMPORT - EXPORT - ZAGREB

- ZAGREB ● Martičeva ulica 14
- BEOGRAD ● Ulica 7. jula 44
- Tel. 39-751 do 54 — Brzjavni: Merkurimport
- Tel. 22-192 — Brzjavni: Merkurimport
- import Zagreb — Telex: Merkurimport
- Beograd — Telex: Merkurimport
- Zgb 02-128
- Bgd 01-165

2773